

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petr Zatloukal

Právní a politické příčiny bitvy na Moravském poli

Diplomová práce

Olomouc 2010

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Právní a politické příčiny bitvy na Moravském poli vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 25. 2. 2010

.....

Petr Zatloukal

*„Děkuji všem svým blízkým za jejich stálou podporu, a to nejen při studiu.
Také děkuji panu Doc. JUDr. Jiřímu L. Bílému, Ph.D., Eq.M. za to, že se
ujal role vedoucího této diplomové práce.“*

P. Z.

*„Bez vážného úsilí o poznání jednotlivostí může zůstat
každý velký a všeobecný názor o světě jen vidinou“*

Alexander von HUMBOLDT

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Říšské královské volby v letech 1254 – 1257.....	9
3. Křížová výprava do Pobaltí v letech 1267–1268.....	14
4. Klíčové změny v roce 1270 a jejich důsledky	16
5. Říšská královská volba r. 1273 a okolnosti jí předcházející.....	18
6. Události v rámci Říše přímo směřující k bitvě na Moravském poli	24
7. Zabavení Přemyslových, na základě norimberského sněmu nelegálně držných říšských lén	31
8. Povstání české šlechty proti Přemyslu Otakarovi II. a přibývání konfliktů mezi Přemyslem a Rudolfem I. Habsburským	35
9. Obstarávání spojenců pro blížící se bitvu a zahájení přesunů vojsk.....	38
10. Dürnkrut a Jedenspeigen, den sv. Rufa.....	41
11. Krátké shrnutí.....	44
12. Použité zdroje.....	46
12.1 Monografie a sborníky	46
12.2 Články ve sbornících.....	47
12.3 Články v periodikách	48
12.3 Internetové zdroje	48
13. Anotace a klíčová slova	49

1. Úvod

Výsledek bitvy na Moravském poli položil základní směr, kterým se ubíral nejen náš stát, ale i například rakouské země, později velká Habsburská říše, po další staletí. Jedná se bezpochyby o jeden z nejvíce zlomových válečných konfliktů na území střední Evropy. Tato diplomová práce se snaží ukázat, že události na Moravském poli měly hlubší a složitější příčiny než jen notoricky známá klišé, kdy se „pyšný“ český král Přemysl Otakar II. nechtěl podrobit nově zvolenému králi Římské říše Rudolfovi I. Habsburskému, a dokonce zpochybňoval oprávněnost jeho volby, proto mu „zákeřný“ Habsburk odebral jeho mimočeské državy. To bylo ale nepřijatelné pro Přemyslova „hrdost“, čehož následkem se oba sokové utkali vojensky. Místem střetu se stalo Moravské pole poblíž soutoku Moravy a Dunaje, kde 26. 8. 1278 zahynul Přemysl Otakar II., opuštěný svými „zrádnými“ rytíři. Současně si práce klade za cíl zacelit absenci souhrnného zpracování tématu.

Humboldtova slova, použitá jako úvodní citát, zdůrazňují důležitost nespokojení se s povrchním vnímáním skutečností. Rovněž poukazují na nezbytnost hledání pravdy v *jednotlivostech*, tedy i v těch nejdrobnějších příčinách. A právě o to usiluje i tato práce, neboť jen tak může být zaručena její objektivnost a věrohodnost. K tomu je nezbytné vhodně použít a kombinovat analýzu i syntézu, tedy metody deduktivní i induktivní. Tento náročný způsob vyžaduje prozkoumání velkého množství podkladů, to je patrně jediný schůdný postup při dosahování stanovených cílů a při komplexním zpracování právních a politických příčin bitvy na Moravském poli.

Tato práce v sobě snoubí jednak obor právo, konkrétně právní dějiny českých i evropských zemí, když si všímá důležitých právních aspektů příčin bitvy na Moravském poli v kontextu říšského práva, dále obor historie, ale také obor politologie, když předmětem jejího zájmu je politika a moc. Tematika bitvy na Moravském poli sama o sobě spadá pochopitelně převážně do oboru historie, v této práci, z hlediska jejího zaměření a vytyčeným cílům, má však „ryzí historie“ minimum prostoru, těžiště práce leží v oboru právní dějiny.

S trochou nadsázky bychom mohli říci, že celé období vlády a mocenského vzestupu Přemysla Otakara II. bylo jednou velkou příčinou bitvy na Moravském poli. Již od jeho nástupu k moci v pozici moravského markraběte můžeme sledovat první střípky

příčin bitvy na Moravském poli a jejího výsledku, ty pak dále eskalovaly a přicházely další, ještě patrnější. Bylo by jistě zajímavé sledovat tyto příčiny již od jejich „prenatálního“ stádia, v tomto ohledu se však ukázal jako limitující povolený rozsah práce, který by tak byl výrazně překročen. Práce ve své „předfinální“ podobě práce obsahovala řadu doplňujících a rozšiřujících informací, které na jedné straně obohacovaly celý text, na druhé straně však mohly působit poněkud kontraproduktivně, neboť mohly odvádět čtenářovu pozornost od hlavního cíle práce. Tyto informace se proto v konečné verzi již neobjevují.

Obsahová část diplomové práce proto začíná v roce 1254. V této době se totiž nabyla aktuálnosti otázka říšské královské volby, ve které se uvažovalo o kandidatuře jednoho ze dvou hlavních protagonistů pozdější bitvy na Moravském poli, Přemysla Otakara II. Postoj českého panovníka i výsledek volby je možné s odstupem času označit za výraznou příčinu bitvy, navíc je důležitý pro podpoření některých argumentů v následujících kapitolách.

Ze státoprávního hlediska se v pozdějších letech odehrálo několik poměrně zajímavých, pro cíl práce však ne zcela podstatných změn. Z těch výraznějších lze připomenout například dohodu rakouského landfrýdu s Přemyslem o rozdělení moci mezi vévodu a šlechtu, která znamenala vytvoření čtyřčlenného sboru zemských sudí a dvanáctičlenného šlechtického kolegia s vládními pravomocemi v Rakousech, dále například dosazení prvních Přemyslových úředníků do správy Štýrska, atd. Zařazení všech těchto událostí do obsahu práce by však s sebou přinášelo dvě rizika – buď by hrozilo, že by tyto pasáže byly příliš popisné, nebo by na sebe svým detailním rozbořem strhávaly více pozornosti, než kolik by bylo adekvátní jejich významu pro práci.

Dalším důležitým momentem rozpracovaným v práci je tak až Přemyslova křížová výprava do Pobaltí zrealizovaná v letech 1267–1268. Jako další klíčový mezník je vyzdvižen rok 1270. V tomto roce druhý hlavní aktér bitvy, Rudolf I. Habsburský, pokračoval ve svém úsilí o rozšíření svých švábských rodových držav, což pro práci není příliš zajímavé. Významnější je však situace kolem Přemysla Otakara II. V roce 1270 se totiž uvnitř Přemyslova soustátí i za jeho hranicemi odehrálo několik změn, které již pro práci relevantní jsou, proto je nelze zcela opomenout. Práce se poté podrobně soustředí na okolnosti královské volby v Říši v roce 1273. Od tohoto roku začaly právní i politické události nabírat velkou intenzitu a jejich vyvrcholení přišlo až 26. 8. 1278 na planině mezi obcemi Dürnkrut a Jedenspeigen – a tomu je přizpůsoben i obsah práce.

Základní linií, kterou je třeba sledovat při hledání právních a politických příčin bitvy na Moravském poli, jsou vztahy mezi zainteresovanými státy a osobnostmi a jejich vývoj v relevantním časovém úseku, vždy však s vědomím cílů práce. Všechny události uvedené v práci, jsou zmíněny jen v rozsahu, který je nezbytný pro demonstraci jejich významu pro Moravské pole (například povstání české šlechty, aj.). Celá diplomová práce je řazena chronologicky, což umožňuje její větší přehlednost a koherenci výkladu.

Problematika královny Kunhuty, manželky Přemysla Otakara II., jejích vztahů s Přemyslem a Závišem, stejně jako její podíl na bitvě na Moravském poli, se v současnosti zcela vytrácí ze zájmu historiků a stává se spíše motivem beletristické tvorby. Možná i proto, že vše kolem královny je obestřeno jakýmsi tajemstvím a snaha něco dokázat by se dala přirovnat k pohybu na tenkém ledě. Jakákoli informace o Kunhutě by vyžadovala bližší vysvětlení a dání prostoru odlišným názorovým proudům, což by mělo za následek disproporčnost této práce, proto se o tom diplomová práce nezmiňuje. Pro přiblížení osobnosti královny Kunhuty lze doporučit k přečtení například „*Listy královny Kunhuty králi Přemyslovi*“ zpracované B. Mendlem.¹

V celém textu slovo Říše znamená středověkou Římskou říši, později nazývanou Říše římská národa německého. Ohledně psaní velkého či malého písmene na začátku tohoto slova nejsou historici jednotní, záleží na výkladu. Tato práce se přiklání k písmenu velkému. Cizojazyčná vlastní jména osob a míst jsou uváděna v jejich českém přepisu, existuje-li v češtině jejich ekvivalent (např. Ludvík místo Ludwig, Řehoř místo Gregorius, aj.). Je-li kromě české podoby uznávána za spisovnou i podoba originální, je ponechána ta původní (Friedrich aj.).

---

¹ Úplná citace pro snazší nalezení: MENDL, B.: *Listy královny Kunhuty králi Přemyslovi*. Praha: Akropolis, 1997.

2. Říšské královské volby v letech 1254 - 1257

Přemyslovo postavení ve střední Evropě bylo mezi lety 1245 a 1255, kdy se eventuelní nová královská volba stávala obzvláště aktuální, velice dobré. Kromě dosavadní správy Rakous a moravského markrabství se po šesti letech od povstání proti otci, tedy roku 1253, ujal vlády i v Čechách, čímž se stal prakticky nejmocnějším vládcem v dané oblasti. Na základě slibu papeži obnoveném r. 1253 mu byla nakloněna papežská kurie, velmi zavázáno za ochranu před Wittelsbachy mu bylo řezenské biskupství, úřad salzburského arcibiskupa zastával jeho zvolenec Filip, pána království českého podporovali biskupové v Pasově a Bamberku a arcibiskup kolínský.

První nabídka na říšský trůn však paradoxně přišla od ghibellinské šlechty, protože jejich král Konrád IV. 12. 5. 1254 zemřel. Přemysl ale roli vzdorokrále vůči Vilému Holandskému, pejorativně přezdívanému *popský král*, odmítl.² Lze se domnívat, že tak učinil ze stejného důvodu, z jakého si nechal udělit svá rakouská léna Vilémem a nikoli Konrádem IV., příslušníkem štaufského rodu a členem protipapežské opozice – tedy aby si nepohněval papežskou kurii.³

Přemyslovy úspěchy a jeho vazby na četné církevní instituce vzbuzovaly obdiv i u podstatné části německé propapežské šlechty, protože takového mocensko – územního vzepětí stávající král Vilém nebyl schopen a současně sílila nespokojenost s jeho vládou. Proto z řad říšské vrchnosti, světské i církevní, vzešly návrhy, aby Vilém, stále podporovaný papežem, odstoupil a jeho místo zaujal právě Přemysl. Reakce českého panovníka na tyto návrhy byla jiná, než mnozí mohli očekávat. Namísto jednoznačného přijetí podmínil své rozhodnutí ohledně říšské královské hodnosti Vilémovým dobrovolným odstoupením a souhlasem papežské kurie.

Vilém si uvědomoval rozličnost pozice své⁴ a Přemyslovy, proto byl ochoten podřídit se perspektivnějšímu nástupci. Avšak nedávno zvolený papež Alexandr IV.

---

² Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny země Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 62.

³ K tomu podrobněji ČORNEJ, P.: *Panovníci Svaté říše římské*. Praha: Práh, 1994, s. 30. Přemysl se tak patrně poučil z povstání proti otci z roku 1248, kdy mimo jiné pocítil, jakou moc má papežská kurie. Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny země Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 32-34.

⁴ V roce 1255 Vilém v Říši neměl již téměř žádné významné spojence, pro svou slabou vládu a neschopnost řešit vznikající problémy nebyl uznáván ani v zahraničí.

(1254– 1261) byl proti – dosavadní poměry v Říši včetně slabé vlády panovníka mu totiž vyhovovaly, neboť díky nim stoupal jeho význam a vliv.⁵ Dá se v celku důvodně předpokládat, že Přemyslův dvůr byl s tímto papežovým postojem k situaci v Říši obeznámen již s předstihem, přinejmenším na základě papežovy angažovanosti v říšské politice a jeho kroků v jiných záležitostech. Když tedy Přemysl svou kandidaturu na říšský trůn podmínil papežovým a Vilémovým souhlasem, musel počítat s možností, že papež s velkou pravděpodobností bude proti. Tím se nabízí nový pohled na celou věc, tedy že Přemysl po koruně netoužil a podmínka papežova svolení mohla být velice elegantní a účinnou výmluvou. Další události však napoví více.

Po smrti Viléma Holandského († 28. 1. 1256) se nespokojení duchovní představitelé a patrně i někteří světští páni stále nevzdávali myšlenky dosadit na říšský trůn vládce českých zemí. Jeden z kurfiřtů, arcibiskup mohučský, byl držen Albrechtem Brunšvickým v zajetí,⁶ proto svůj hlas přenechal Konrádovi z Hohensteden, arcibiskupovi kolínskému.⁷ Ten tak za určitých okolností mohl de facto sám rozhodnout celou volbu. Arcibiskup Konrád navíc dne 17. 7. 1256 přijel osobně do Prahy nabídnout Přemyslovi, který rovněž disponoval volitelským hlasem, královskou kandidaturu. Konrádův pobyt se protáhl až do 10. 8., Přemysl však nabídku nepřijal.⁸

V dostupných publikacích lze jen těžko nalézt důvod tohoto Přemyslova počínání. Jediné rozumné, nikoli však zcela uspokojivé a dostačující vysvětlení nabízí Palacký, kterému se zdá nejvěrohodnější, že se Přemysl bál opětovné podvojně volby, protože další volitel, Ludvík Přísny, falckrabě rýnský, byl jeho zarputilým nepřítelem. Tuto možnost nelze úplně vyloučit. Na základě podrobnějšího studia dané doby, situace v Říši, Přemyslových dosavadních aktivit i jeho možností a ambic lze však odvodit mnohem pravděpodobnější a pochopitelnější příčiny.

---

⁵ Srov. TŘEŠTÍK, D. a kol.: *Králové a knížata zemí Koruny české*. Vimperk: Rybka Publisher, 2001, s. 274.

⁶ Patrně se ještě navíc nacházel v klatbě, která na něm byla před časem uvalena za intriky proti králi Vilémovi.

⁷ Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 21.

⁸ Názory na datum Konrádova příjezdu se rozcházejí, některé zdroje stanovují datum příjezdu kolínského arcibiskupa až na 24. 7. 1256. Podle Druhého pokračování Kosmova, In: HRDINA, K. – TOMEK, V. – BLÁHOVÁ, M. (eds.): *Pokračovatelé Kosmova*. Praha: Svoboda, 1974, s. 116 Konrád *pokorně přišel ve světském oděvu*, pobýval na hoře Sion (Strahov), protože *nechtěl být přijat v pražském kostele se slavným procesím*. Možná proto jeho přítomnost v Praze zpočátku některým unikla.

Když se budeme držet běžného výkladu, tedy že Přemysl o tento titul stál, odmítnutí mohlo mít stejné důvody jako to, že ještě stále nebyl korunován českým králem, tedy že by mohlo jít o překážku v rozvodu s Markétou, která by se stala římskou královnou, a rozluka by se stala naprosto nemyslitelnou.

Někteří z autorů, kteří jsou přesvědčeni o záměru českého panovníka usednout na říšský trůn, se domnívají, že se Přemysl snažil naklonit si papeže, aby přehodnotil svůj postoj vůči Přemyslově královské kandidatuře. Jako hlavní argument uvádějí jeho křížovou výpravu do Prus, která mu k tomu měla pomoci. K vyvrácení tohoto „důkazu“ si však stačí shrnout základní fakta – a tato myšlenka je rázem scestná. Přemysl svou účast na kruciátě přislíbil r. 1254 již za pontifikátu Inocence IV. a to v době, kdy se o případné nové volbě ještě vůbec neuvažovalo.⁹ Nemohl tedy ani tušit, že ještě tentýž rok nastoupí nový papež, který zamítne jeho aspirace na říšský trůn.¹⁰ To, že Přemyslovo tažení do Prus jistě nemělo za cíl jen pokřesťanštit Prusko, nýbrž i posílit si přízeň papežské kurie a zvýšit prestiž českého panovníka, je dosti možné, až pravděpodobné. Nelze ale říci, že hnacím motorem pro Přemysla byl titul římskoněmeckého krále. Odjezd do Prus během jednání o královském kandidátovi mohl rovněž demonstrovat a ztvrdovat vlažné postoje českého dvora k celé záležitosti.

Vzhledem k výše uvedenému lze dojít k závěru, že Přemysl o římskou korunovaci nestál. Namísto toho chtěl zřejmě ve svůj prospěch profitovat z interregna. Je nutno mít na zřeteli, že svými schopnostmi, úspěšnou expanzivní politikou, stabilitou uvnitř vlastního státu, podporou domácí šlechty a dobrými diplomatickými vztahy s okolními zeměmi¹¹ měl nakročeno k vybudování svého vlastního silného, rozlehlého a vyspělého impéria, které by se časem mohlo stát právně i fakticky nezávislým na Říši. Přemysl si tuto možnost musel uvědomovat, protože jeho pozdější aktivity k ní směřovaly. Vhodné využití nestability vládnoucí moci a nejednoty v Říši mu v tomto mohlo výrazně pomoci.

---

⁹ Přemysla o uspořádání křížové výpravy do Pruska na pomoc řádu německých rytířů žádal především Inocenc IV., osobně jej přijel požádat o pomoc i velmistr řádu Poppo z Osterny. Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 19.

¹⁰ Právě v tomto ohledu se historici dopouštějí hlavní chyby, kdy vidí, že tažení do Prus proběhlo v zimě mezi lety 1254-1255, tedy za pontifikátu Alexandra IV., proto si nesprávně vyvozují, že účelem výpravy bylo právě získání si Alexandrový přízně a schválení Přemyslovy kandidatury na úkor Viléma Holandského.

¹¹ Na dobrých diplomatických vztazích Přemyslova dvora s řadou říšských i mimoříšských šlechticů, zvláště pak s duchovními, měl největší zásluhu brilantní diplomat a králův rádce, olomoucký biskup Bruno ze Schaumberka.

Nepřijetím kandidatury Přemysl zajistil trvalou účast českých králů v kurfiřtském sboru, tedy udržel výsadní postavení v rámci Říše i pro své nástupce. Na druhou stranu, zvolení Přemysla německým králem by mu za podmínky udržení si podpory papeže umožnilo legálně získat některá říšská léna, která měla v držbě ghibellinská strana a která by mohl přímo připojit, či je udělit některému ze svých věrných šlechticů nebo někomu, kdo by mu tím byl zavázán. Jak vyplývá z dalšího výkladu, pokud by Přemysl kandidaturu přijal a skutečně byl zvolen králem v Říši, k bitvě na Moravském poli by nejspíš nedošlo. Nebylo by totiž možné uplatnit jednu z hlavních záminek, která se týkala právního postavení Přemyslových držav a o které bude řeč později. Lze tedy dovodit, že nepřijetí Přemyslovy královské kandidatury je jednou z příčin bitvy na Moravském poli.

Od smrti posledního krále Viléma uplynul téměř celý rok a po celou dobu byla Říše bez jediného panovníka, přestože dříve jí současně vládli i dva. Proto musel být nalezen vhodný kandidát. 13. 1. 1257 byl u Frankfurtu nad Mohanem s velkým přičiněním kolínského arcibiskupa zvolen králem Richard Cornwallský (1257–1272), bratr anglického krále Jindřicha III. Dne 1. 4. však prohlásil Arnold, arcibiskup trevírský, podporovaný především papežem a francouzskou diplomacií, zvoleným říšským králem Alfonse Kastilského (1257–1275),¹² přičemž počítal s podporou Přemysla, Alfonsova příbuzného.¹³ Ten se ale jednoznačně nevyslovil pro žádného ze dvou nových králů. Nedlouho po zvolení Alfonse Kastilského se konala nová volba, kde se mělo rozhodnout, kdo bude nadále v Říši vládnout. Žádná ze stran nebyla ochotna ustoupit, český král dal ale hlas oběma kandidátům, čímž nastala rovnost hlasů.¹⁴ S dostatečným časovým odstupem se tento Přemyslův krok jeví jako umělé vytváření a prohlubování interregna, protože za dvojvládí v zemi roste nejednota a roztržštěnost. Oproti tomu Přemyslovy země se prozatím jeví jako kompaktní celek a vladařovo významné postavení jej stavělo do pozice jakéhosi rozhodčího sporů v rámci Říše, čehož v následujících letech mnohdy využil.

---

¹² Alfons Kastilský sice zemřel až v roce 1284, avšak již r. 1275 se vzdal královské hodnosti, vida, že nemá šanci obstát v konkurenci Rudolfa Habsburského. Srov. ČORNEJ, P.: *Panovníci Svaté říše římské*. Praha: Práh, 1994, s. 33.

¹³ Přemyslova matka Kunhuta Štaufská byla sestrou Beatrice, matky Alfonse Kastilského. Srov. KUTHAN, J.: *Přemysl Otakar II. Král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš*. Vimperk: Tina, 1993, s. 31.

¹⁴ Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 33.

Za vlády Alfonse Kastilského a Richarda Cornwallského panovalo v Říši skutečné bezvládní. Prvně jmenovaný dokonce na jejím území vůbec nepobýval. Oba tito panovníci spolu dlouze válčili, český král do jejich konfliktu výrazně nezasahoval, až r. 1262 se přiklonil na stranu Richarda Cornwallského, který následně, 9. 8., potvrdil Přemyslovi jeho léna – Čechy, Moravu, Rakousy a Štýrsko.¹⁵

---

¹⁵ Udělení lén ale nesplňovalo jednu ze základních podmínek, protože proběhlo bez předchozího odsouhlasení kurfiřtským sborem. Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 23. Tento zdánlivý detail se stal kromě jiného rozhodujícím v pozdějších letech, o tom však více v následujících kapitolách.

3. Křížová výprava do Pobaltí v letech 1267–1268

O Přemyslově druhé křížové výpravě na sever, na rozdíl od té první, se nikde příliš podrobně nepíše. Nejspíše proto, že není dost dobře znám důvod jejího náhlého ukončení. Pro práci má tato výprava význam především kvůli jejím důsledkům pro zahraničně-politickou orientaci Přemyslova soustátí.

Často uváděný záměr tažení, tedy snaha o naklonění si papeže, není, stejně jako v případě výpravy v letech 1254–1255, hlavní příčinou. Věrohodnější je, že mělo jít o pomoc řádu německých rytířů při osvobození jejich území od pohanských Litevců a Pomořanů, za níž se skrývají čistě soukromé expanzivní účely – a rovněž snaha povýšit olomoucké biskupství na arcibiskupství. Již před uskutečněním tažení totiž napsal Přemysl Otakar II. papeži Urbanu IV. list obsahující žádost o to, zda si Přemysl smí ponechat pobaltské země,¹⁶ a především o svolení zřízení arcibiskupství v Olomouci, coby mocensko-církevního centra pro východní Evropu včetně potenciálně christianizovaných území. Urban IV. sice povolil, brzy však umírá. Jeho nástupce Kliment IV. 7. 2. 1258 českému králi přislíbil, že státy, *které z rukou Litevců či jiných nevěřících... ..by uchwátit vojenskou mocí... ..může si svobodně a řádně podržeti*, o Olomouci se zatím nezmínil.¹⁷ Za těchto výchozích podmínek byl Přemysl odhodlán kruciátu podniknout a dovést do úspěšného konce. Zanedlouho však obdržel několik dalších listin, v nichž Kliment IV. zamítá žádost o povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství a mění obsah předchozího listu. Dovoluje sice Přemyslovi, že smí obsadit trůn litevského království, pouze ale pokřtěným Litevcem. Bruno ze Schaumberka¹⁸ zde

---

¹⁶ Konkrétně měl na mysli Litvu, Galindii a Jatvěžsko. Zbylé území měl v úmyslu navrátit do rukou německého řádu.

¹⁷ List publikován ve VESELÝ, Z: *Dějiny českého státu v dokumentech*, Praha: Victoria Publishing, 1994, s. 50. Mnozí autoři si nedokáží vysvětlit, proč Přemyslovi „najednou začalo vadit, že si Litvu ponechat nesmí a Olomouc se církevním centrem nestane, když přeci s tím už tu výpravy zahajoval.“ Není to pravda, důkaz podává zmiňovaný první list Klimenta IV., který však, zdá se, uniká jejich pozornosti.

¹⁸ Brunovi bylo již více než 60 let a před odjezdem dal sepsat testament, výpravy se však účastnil. Jeho velkým snem bylo povýšení olomouckého biskupství. Zamyšlení hodný argument předkládající důvod k založení arcibiskupství předkládá KOLEKTIV AUTORŮ: *Co daly naše země Evropě a lidstvu 1. část. Od slovanských věrozvěstů k národnímu obrození*, 3. vydání, Praha: Evropský literární klub, 1998, s. 66, kde se píše doslova: „Bylo totiž v paměti českých kruhů církevních i světských, že před dávnými věky na Moravě už arcibiskupství bylo a že – jak se v starých kronikách psalo – patřilo k němu devět biskupství, rozložených mimo země české zejména v Uhrách, v Polsku, i v Rakousích“. KADLEC, J.: *Přehled českých církevních dějin I.*, Praha: Zvon, 1991, s. 149 v této souvislosti hovoří o neúspěšném *obnovení stolce sv. Metoděje*, který sám arcibiskupem byl. Olomouc poté měla ještě jednou k povýšení velmi blízko, a sice se tak mohlo stát za pontifikátu Inocence II. Tento mocný papež chtěl, aby české království bylo silné, současně aby zde

měl sice zbudovat diecézi, ale musel ji dát k dispozici církvi. Argumentem pro nesvolení k povýšení Olomouce bylo to, že olomoucké biskupství *přeci spadá pod Mohuč*. Domněnka, že Přemysl neměl další důvody v tažení pokračovat, je potvrzena tím, že již 16. 2. 1258 je doložena jeho přítomnost v Praze. Doposud získané území přenechal řádu německých rytířů.¹⁹

Kliment IV. tímto svým dopisem prakticky zastavil dynamické rozšiřování českého státu a jeho mocenský vzestup. Již nikdy v průběhu své vlády nevynaložil Přemysl tolik úsilí na získání vlivu, než k získání území, severním směrem. Přemysl rovněž na několik let ztratil zájem rozvíjet vztahy s Polskem a zasahovat do tamních záležitostí. To samo o sobě ještě nutně nepředstavuje příčinu bitvy na Moravském poli – pokud by ale Přemysl Otakar nepolevil ve svých snahách o unii s Polskem, mohl by počítat s daleko větší vojenskou pomocí svých slovanských „bratří“ v případě vypuknutí válečného konfliktu. Existence úzké česko-polské aliance by rovněž mohla odradit eventuelní nepřátele od vojenských akcí vůči jednomu ze spojenců.

---

měla dobré postavení i církev, které mělo být zaštitěno právě arcibiskupstvím. Inocencův plán ale nebyl realizován.

¹⁹ Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny země Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 117.

4. Klíčové změny v roce 1270 a jejich důsledky

Sérii zlomových událostí na cestě k Dürnkrut a Jedenspeigen odstartovala náhlá smrt mladého salcburského arcibiskupa Vladislava Vratislavského, příbuzného Přemysla Otakara II., která pro Přemysla znamenala ztrátu mocensky důležitého Salcburku a představovala jakýsi „katalyzátor“ příčin bitvy na Moravském poli. Salcburský biskup byl, kromě značného faktického vlivu, držitelem mnohých lén na území Rakous, Štýrska a Korutan, která propůjčoval vévodům těchto zemí.²⁰ Jeho podpora byla jedním z faktorů umožňujících posílení Přemyslovy pozice v alpských zemích, jak ukázal pozdější vývoj, její absence měla opačný efekt. Úřad salcburského arcibiskupa totiž obsadil Friedrich z Walchen, dosavadní probošt tamní kapituly, zarputilý odpůrce české nadvlády.

Nedlouhou po Vladislavově smrti následovalo úmrtí Bély IV., po němž nastoupil na uherský trůn jeho syn Štěpán V., doposud tzv. mladší král. V důsledku změny panovníka uprchla do Čech část vrchnosti obávající se Štěpána, především se jednalo o krajní stoupence Bély IV. Béla měl před svou smrtí se Štěpánem četné spory, které vyústily mj. i v rozdělení Uher, proto doporučil svým nejvěrnějším tento útěk do země spojení z r. 1260,²¹ aby unikli před Štěpánovou pomstou. Mezi nimi byla i Anna, dcera Bély IV. a matka Přemyslovy manželky Kunhuty, která s sebou přivezla uherské korunovační klenoty, což vyhrotilo už tak napjaté vztahy mezi Přemyslem Otakarem II. a Štěpánem V. Vpády uherské jízdy do Rakous a na Moravu na sebe nenechaly příliš dlouho čekat. Přemysl útokům odolal, přešel do ofenzivy, velmi záhy obsadil původně Bělovu část Uher a v rozhodné bitvě Štěpána porazil. Ten pak musel r. 1271 uznat svého pokořitele vládcem i ve Štýrsku, Korutanech, Kraňsku a vindické marce. Toto příměří uvítal i papež, jímž tou dobou byl Řehoř X. (1271 – 1276).²² Když Friedrich z Walchen

---

²⁰ Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 45.

²¹ V tomto roce došlo k ukončení dlouholetých bojů o tzv. babenberské dědictví. V rozhodné bitvě u Kressenbrunnu porazil Přemysl uherského krále Bělu IV. a uzavřel s ním mírovou smlouvu (tzv. Vídeňský mír), která na více než deset let odvrátila hrozbu uherského vpádu. Spojenectví mezi Přemyslovci a Arpádovci bylo posíleno 25. října r. 1261 sňatkem Přemysla s údajně velmi krásnou Kunhutou, dcerou Rostislava z Haliče, bána v Mačvě a vnučkou Bély IV. Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Panorama, 1986.

²² Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Ilustrované české dějiny IV. svazek*. Praha: Litera, 1996, s. 10. Řehoř X., civilním jménem Tebaldo Visconti, nastupoval na papežský stolec až tři roky po skonu svého předchůdce Klimenta IV., zvolen byl během své pouti do Jeruzaléma. Později po své smrti byl blahorečen.

viděl, jakým způsobem český král porazil uherského, tak mu, patrně z respektu, udělil léna salcburského arcibiskupství v Rakousech, Štýrsku i Korutanech.²³

Roku 1270 Přemysl ustoupil od státoprávního uspořádání v Rakousku z r. 1254, kdy si rakouský landfrýd vymohl státoprávní dohodu o rozdělení moci mezi vévodu a šlechtu a byl vytvořen čtyřčlenný sbor zemských sudí a dvanáctičlenné šlechtické kolegium s vládními pravomocemi. Od roku 1270 Přemysl Otakar II. nedosazoval ani zemské sudí, ani členy šlechtického kolegia, nýbrž jen své důvěrníky jako zástupce své moci. To vyvolalo vlnu nespokojnosti s Přemyslovou správou státu zejména v řadách vyšší šlechty, která na svých právech trvala. Tímto nešetrným zásahem Přemysl usnadnil situaci Rudolfu Habsburskému, který použil jeho dřívější expanzivní strategii a spojil se s opoziční šlechtou, čímž získal faktickou moc ve státě a velmi cenné spojení uvnitř Přemyslovy říše.²⁴ Uvážíme-li křehkost tohoto soustátí, není těžké dovést, že to byla velmi závažná chyba,.

Rok 1270 se nesl ve znamení masového zakládání královských měst a hradů.²⁵ Tento proces upevňování centrální panovnické moci budováním jejích opěrných bodů, ukazující na změny mocenské politiky Přemysla Otakara II., trval sice již počátku 60. let 12. století, v r. 1270 však nabyl nových dimenzí a bude o něm ještě řeč v souvislosti s povstáním šlechty proti Přemyslovi. Tento poměrně náhlý posun královny politické koncepce mohl být jednou z příčin povstání české šlechty v pozdějších letech, novodobí historici mu ale v tomto ohledu přikládají možná až nepřiměřeně veliký význam.

---

²³ O postojích Friedricha z Walchen vůči Přemyslu II. a Rudolfovi I. podrobně WIEDL, B.: *Salcburský biskup Fridrich II. z Walchen a jeho poměr k Přemyslu Otakarovi II. a Rudolfu I. Habsburskému*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 113-130.

²⁴ Srov. ROHR, Ch.: *Přemysl Otakar II.: Osnovatel cesty pro Habsburky?* In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 25-27.

²⁵ Srov. *Annales Bohemiae 1196-1278* na <http://www.clavmon.cz/clavis/FRRB/chronica/ANNALES%20BOHEMIAE%201196.htm>.

5. Říšská královská volba r. 1273 a okolnosti jí předcházející

V dubnu r. 1272 zemřel král Richard Cornwalský. Alfons Kastilský sice stále žil, ale ani jednou německou říši nenavštívil. V důsledku stále se horšící situace v Říši žádala tamní vrchnost novou královskou volbu – a to i přesto, že stávající právní nejistota pomohla zlepšit její postavení. Říšskou královskou volbu v roce 1273, její výsledek i vše, co jí bezprostředně předcházelo, je možné bez větších problémů označit jako jednu z klíčových událostí na cestě k Moravskému poli.

S nároky na královskou korunu vystoupil mladý Konrád, syn Konráda IV, jehož spojenectví s Wittelsbachy a případná korunovace znamenaly velkou hrozbu pro papežský stát i pro Přemyslovy rakouské a štyrské državy.²⁶ Konradin, jak byl Konrád pro svůj nízký věk někdy nazýván, rovněž usiloval o sicilské království. V srpnu se s pomocí bavorské armády vypravil do Itálie, kde byl v bitvě u Tagliacozza poražen a následně v Neapoli popraven Karlem z Anjou, bratrem francouzského krále. Tím definitivně vymřeli Štaufové, rod tradičních nepřátel papežské moci.²⁷

Karel z Anjou se u Řehoře X. přimlouval za zvolení svého synovce, Filipa III. Hlavním argumentem mu bylo, že kdyby byl francouzský král současně říšským císařem, měl by dostatečné prostředky k uskutečnění křížové výpravy a naplnění idejí universalistické Evropy. Papežovi se nápad zamlouval, kurfiřti se však obávali příliš velké moci v rukou jediného člověka.²⁸

Další kandidát byl Friedrich Durynský, syn durynského lantkraběte Albrechta, po matce vnuk Friedricha II., který se však otevřeně²⁹ hlásil ke štaufské tradici, což bylo

---

²⁶ Přemysl Otakar II. však Konradina nepodporoval, přestože to někteří autoři uvádějí. Podrobně o tom informuje NOVOTNÝ, V.: *Přemysl Otakar II. 1268 – 1271*. In: Český časopis historický, ročník 20, sešit 3, Praha: Historický klub, 1914, s. 355-356, který tak opravuje své dřívější chybné tvrzení. Bohužel, tento krátký článek v ČČH uniká pozornosti mnoha autorům, kteří z Novotného prací vycházejí.

²⁷ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Panorama, 1986, s. 132.

²⁸ Srov. VANÍČEK, V.: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 141.

²⁹ Ze začátku Friedrichovo přihlášení se ke štaufskému odkazu nebylo zcela radikální. Po Konradinově smrti však ghibellinská strana neměla žádného schopného kandidáta, proto patrně chtěl zaujmout jeho místo, protože viděl v protipapežské straně mocného spojence.

nepřijatelné pro papežskou kurii, přestože ghibellinsko-guelfská dichotomie byla po Konradinově smrti zvolna na ústupu.³⁰

Prameny se rozcházejí v otázce kandidatury Přemysla Otakara II. – část považuje za dané, že Přemysl se o říšský trůn chtěl ucházet, jiná část o tom zcela přesvědčena není. Před příkloněním se k jednomu či druhému názoru si nezbytné shrnout výchozí pozice českého krále. Přemysl mohl, stejně jako Friedrich Durynský, vykázat štaufské předky. Rozdíl mezi nimi byl ten, že Přemysl nijak nevyzdvihoval své vazby na tento rod, spíše naopak. Jednoznačně se stavěl do pozice panovníka podřízeného papeži, jeho guelfské tendence byly podtrženy dvěma křížovými výpravami do Pobaltí v letech 1254-55 a 1267-68. Kurie by tedy mohla být nakloněna jeho případné volbě. Papež Řehoř X. dokonce přímo usiloval o dosazení silnějšího panovníka na římský trůn, toho se ovšem obávala říšská šlechta.

Některé zdroje uvádějí, že v Praze je doloženo poselstvo vyslané r. 1272 kurfiřty a vedené kolínským arcibiskupem, které mělo za cíl jednat s Přemyslem Otakarem II. o královské volbě. Údajně mu měla být nabízena kandidatura, kterou však odmítl.³¹ Jiné zdroje se o poselstvu buď nezmiňují, nebo dokonce se snaží přítomnost kolínského arcibiskupa v Praze vyvrátit.³² Proto není možné informaci o poselstvu chápat jako určující a je nutné přistoupit ke stručné analýze Přemyslova dřívějšího chování.

V roce 1255, kdy byla otázka královské volby rovněž aktuální, se Přemysl Otakar II. k možnosti své kandidatury postavil velmi rezervovaně. Shrňme-li Přemyslovo

---

³⁰ R. 1267 byl Friedrich, Přemyslův zamýšlený nástupce, zasnouben s jeho dcerou Kunhutou. Přemysl Otakar II. do něj, jakožto reálného kandidáta na říšský trůn, vkládal velké naděje. Friedrichovy zapřísáhlé ghibellinské postoje však měly za následek jejich zhroucení. Ještě před oněmi zasnubami nabízel Karel z Anjou Přemyslovi spojení jejich dynastií sňatkem mezi Kunhutou a Karlovým synem, Přemysl však odmítl. Oproti tomu Štěpán V. byl vůči této myšlence spojení významných evropských rodů vstřícnější, kdy si Karlova syna vzala jeho dcera a Štěpánův syn a následník trůnu Ladislav pojal za manželku Karlovu dceru Isabellu. O těchto sňatcích podrobněji KUTHAN, J.: *Přemysl Otakar II. Král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš*. Vimperk: Tina, 1993, s. 16. Tento Přemyslův, s odstupem času zřejmě nevydařený, diplomatický tah měl za následek úzké spojení mezi rodem z Anjou a Arpádovci a také fakt, že se Přemysl Otakar II. v pozdějších letech nemohl spolehnout na pomoc ajouovců v bitvě na Moravském poli. Nedostatky tohoto tahu se však ukázaly až později.

³¹ Srov. *Druhé pokračování Kosmovo*, In: HRDINA, K. – TOMEK, V. – BLÁHOVÁ, M. (eds.): *Pokračovatelé Kosmovi*. Praha: Svoboda, 1974, s. 141 a POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 32. Oba zdroje se shodují, že jednání proběhla v srpnu. První však uvádí rok 1271, druhý r. 1272. Jako věrohodnější by bylo možné pokládat r. 1272. Napovídá tomu i to, že tehdejší král Richard Cornwallský zemřel na jaře r. 1272 a není pravděpodobné, že by kolínským arcibiskupem znovu riskoval organizování volby vzdorokrále, jako kdysi proti Vilému Holandskému. Přemysl navíc otevřeně projevoval podporu Richardovi, arcibiskup by tedy nemohl doufat, že ho přesvědčí. R. 1272 byla již situace jiná.

³² Srov. zejména PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 67-71 a FIALA, Z.: *Přemyslovské Čechy*. Praha: Svoboda, 1975, s. 190-191.

jednání, lze dovodit, že o říšskou korunu příliš nestál a dával přednost budování vlastního soustátí, přičemž těžil z absence silné centrální moci v Říši. Interregnum Přemyslovi zjevně vyhovovalo, některé kroky českého krále přímo vedly k jeho prohlubování.³³ Výjimečné postavení v rámci Říše měl Přemysl Otakar II. i v roce 1272, přestože od minulé volby došlo k některým změnám. Protože nejsou známy konkrétní kroky, které by napovídaly Přemyslův zájem o říšský královský titul, a český dvůr vykazoval spíše opačné tendence, lze otázku jeho kandidatury v této volbě uzavřít tvrzením, že Přemysl Otakar II. neměl zájem stát se říšským králem, nebo alespoň to nebylo jeho prioritou.

Přemyslovým nekandidováním královská volba zdaleka nekončí, spíše nabývá na intenzitě. Český král r. 1273 podnikl tažení do Uher a předvolebních jednání se tak neúčastnil osobně. Svým zástupcem jmenoval bamberského biskupa Berchtolda, což výrazně ovlivnilo další vývoj. Kurfiřti totiž český, resp. bamberský, hlas zpochybnili a nahradili jej hlasem vévody bavorského, na němž se všichni shodli. Téhož roku se ostatní kurfiřti dohodli na dvou kandidátech, oba byli německé národnosti – na Sigfriedovi Anthalském a Rudolfu Habsburském. Rudolf brzy získal převahu, za kterou vděčil převážně norimberskému purkrabí Friedrichovi z rodu Hohenzollernů, správci říšských statky v oblasti kolem Norimberku, měl tedy zájem na účinné královské moci, protože od doby, kdy byl Přemysl Otakar II. jmenován ochráncem korunního jmění na východ od Rýna,³⁴ byla Friedrichova práva značně omezována. Purkrabí uplatnil své konexe a využil spřízněnosti s arcibiskupy mohučským a trevírským a s rýnským falckrabětem Ludvíkem.³⁵ Rudolf si získal sympatie volitelů nejspíše tím, že jeho vliv nebyl příliš velký, jeho preference rovněž zvedal jeho pokročilý věk (v době volby mu bylo již 55 let). Zdál se tedy být vhodným pretendentem zapadajícím do řady předchozích slabých a nedlouho vládnoucích panovníků. Ačkoli se totiž kurfiřti snažili nalézt panovníka, který

---

³³ Například Přemyslovo chování v otázce volby Richarda Cornwallského a Alfonse Kastilského a jeho postoj ke snahám o ukončení dvojvládí, kdy Přemysl Otakar II. dal hlas oběma z nich. Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 33, dále srov. TŘEŠTÍK, D. a kol.: *Králové a knížata zemí Koruny české*. Vimperk: Rybka Publisher, 2001, s. 274.

³⁴ Tento neobvyklý titul Přemyslovi udělil r. 1266 Richard Cornwallský. Podrobněji srov. VANÍČEK, V.: *Doba Přemyslovských králů*. In: BĚLINA, P. (ed.): *Kronika českých zemí*. Praha, Fortuna Print 2003, s. 121.

³⁵ Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 34.

by po právní i faktické stránce stabilizoval situaci v Říši, měli obavy z omezení svého postavení.³⁶

Ještě před samotnou volbou se kurfiřti sešli a shodli se na Rudolfovi jako na společném kandidátovi a na podmínkách jeho zvolení, mezi něž patřilo finanční odškodnění kurfiřtů, dojednání budoucích sňatků, dále příslib, že Rudolf získá zpět původně říšské statky, s nimiž bude nadále disponovat jen se souhlasem říšských knížat. To by zaručovalo, že dojde k upevnění pozice královské moci a současně nebudou narušeny zájmy šlechty.³⁷

Papež odmítl zasahovat do královské volby a nechal ji celou pouze na kurfiřtech, kterým však dal ultimátum a při jeho nesplnění by zvolil krále sám společně s kardinály. Jak již bylo nastíněno výše, sedmý volitelský hlas byl ostatními kurfiřty z bamberského biskupa, zástupce českého krále, který jako jediný připomínal nároky krále Alfonse, přenesen na Jindřicha. Wittelsbachovští bratři se však kvůli svým neustálým sporům nedokázali dohodnout na společném postupu a český hlas si přisvojil Ludvík, jehož role tím nabyla na významu.

Slavnostní volební akt se konal 29. 9. 1273³⁸ ve Frankfurtu nad Mohanem a vše proběhlo podle předem připraveného scénáře. 24. 10. byl Rudolf I. Habsburský (1273 – 1291), již od r. 1218 švábský hrabě Rudolf IV., se všemi poctami korunován v Cáchách, tradičním místě říšských korunovací. Není možné souhlasit s názory, podle nichž interregnum skončilo již Rudolfovým zvolením, resp. korunovací. Tyto formální akty samy o sobě nemohly ukončit onen téměř třicet let se vyvíjející faktický proces. O jeho skutečném konci bude ještě řeč, nicméně lze předeslat, že konec interregna znamenal výrazný posun k bitvě na Moravském poli.

Po obdržení zprávy o výsledku královské volby se Přemysl Otakar II. předčasně vrátil z Uher zpět do Čech.³⁹ Nelze říci, že by Přemyslovi vysloveně vadilo samotné zvolení Rudolfa, ale spíše pochybný způsob, jakým toho bylo docíleno a to, že byl

---

³⁶ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců, 2., přepracované vydání*. Praha: Panorama, 1998, s. 181.

³⁷ Konkrétní hodnoty „odměn“ jednotlivým kurfiřtům uvádí např. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 38.

³⁸ Některé prameny uvádějí za den volby 1. 10.

³⁹ Po změně poměrů v Říši na západě chtěl Přemysl Otakar II. uzavřít s východními uherskými sousedy příměří, které bylo stvrzeno až v létě r. 1274. Přesné znění mírových podmínek podává PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 61-63.

ostatními kurfiřty prakticky vytlačen z vysoké říšské politiky. Přemysl ihned napsal dopis papeži, v němž Rudolfa označuje jako nepřítelů způsobilého pro královskou hodnost.⁴⁰ Řehoř X. si ale stál za svým slovem a i nadále setrval v pasivním postoji vůči volbě. Rudolf I. si navíc získal jeho přízeň příslibem uspořádání křížové výpravy. Papež tedy korunovaci nebránil, navíc potvrdil jeho zvolení a vybízel Přemysla, aby se novému králi podřídil.

Oblíbenost Rudolfa I. Habsburského velmi narůstala na základě zvěstí o jeho chudobě – ty se totiž zamlouvaly jak šlechtě, která v něm neviděla rivala, tak prostému obyvatelstvu, které v králově osobě spatřovalo člověka jim blízkého. Vžilo se pro něj označení „král žebrák“, či „král chudák“, které mělo demonstrovat jeho „nesmírnou chudobu“. Když ale shrneme Rudolfovy državy, zvěsti o jeho nemajetnosti se přestávají zdát tak jednoznačné. Kromě původních rodových panství, Horního Alsaska a Aargau, po strýci zdědil Badensko, Curych a Reichenau. Tím mu patřil post nejmocnějšího vládce na jihozápadě Římské říše. Navíc skupoval další pozemky svých sousedů, o něž své území dále rozšiřoval. To sice nebylo tak jednolité jako Přemyslovo, svou velikostí za ním ale příliš nezaostávalo.⁴¹ Rudolfovi se podařilo bravurně využít původně urážek na jeho osobu, když jim dokázal vtisknout pozitivní smysl. Sám totiž začal šířit, potažmo byly o něm šířeny, zvěsti o skromnosti, chudobě, zbožnosti, dbalosti povinností, laskavosti, atd.⁴² Další oblíbenou frází bylo ono okřídlené klišé, že Rudolf *byl prozřetelností*⁴³ *vyvolen k nejvyššímu úřadu, k panování, nikoliv jako nejmocnější nebo nejodvážnější,*⁴⁴ *ale co se důstojnosti a charakteru týče jako nejvhodnější kandidát.*⁴⁵

Rudolfova chudoba tedy nebyla až tak skličující, jak bylo líčeno, jednalo se spíše o „image“, možná přesněji o dobře zkoncipovanou propagandu, která vrhala negativní stín na Přemysla II., který se naopak mohl díky principům, na kterých byla založena jeho

---

⁴⁰ Podstatnou část Přemyslova dopisu papeži zprostředkovává PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 71.

⁴¹ Zpráva o zvolení Rudolfa zastihla při obléhání Basileje, která měla propojit jeho švábské a alsaské državy. Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 149.

⁴² Srov. GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 35.

⁴³ Pro tento typ „prozřetelnosti“ se v současnosti užívá spíše výrazu „korupce“.

⁴⁴ Ani o pěti posledních Rudolfových předchůdcích se nedá říci, že by disponovali extrémní mocí nebo odvahou.

⁴⁵ Určit skutečné vlastnosti historické osobnosti je prakticky nemožné, protože kronikáři, od kterých tyto zprávy převážně pocházejí, psali o vlastnostech, které se od té či oné funkce a hodnosti očekávali.

dvorská politika, jeví jako Rudolfův protiklad. Přemysl byl znám pořádáním velkolepých oslav a štědrými dary spojencům, přátelům i církvi – přestože se, stejně jako jeho předci, svým životním stylem nelišil od svých mužů a spolubojovníků.⁴⁶

Současně s „usměrňováním“ názorů na svou osobu musel Habsburk ospravedlnit svou volbu z hlediska genealogického, to však nebylo dobře možné. Rudolfův rod totiž nikdy nepatřil do skupiny říšských knížat *principes imperii* mající podíl na vládě, žádný jeho předek nebyl římskoněmeckým panovníkem. Tato fakta na základě platných zákonů vycházejících ze Saského a Švábského zrcadla neznamenała nemožnost zvolení po právní stránce, dotyčný zvolenec pak ale musel počítat s rizikem nebýt respektován tradičními feudálními šlechtici, zvláště pak příslušníky významných rodů. Proto bylo třeba rodokmen sestavit. Po svém zvolení se Rudolf prohlašoval za pokračovatele rodu vévodů zähringenských, jehož tradice ho prý opravňovala obnovit zaniklé švábské vévodství. Po přesunutí centra zájmů římského krále do rakouských zemí zähringenské střídala v roli praotců Rudolfa I. rodina Colounů, jež sama od sebe odvozovala od juliánských císařů a jejichž německou větví se Rudolf cítil být.⁴⁷

---

⁴⁶ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Panovníci z rodu Přemyslovců*. In: NODL, M. – ŠMAHEL, F.(eds.): *Člověk českého středověku*, Praha: Argo, 2002, s. 28.

⁴⁷ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 16.

6. Události v rámci Římské říše přímo směřující k bitvě na Moravském poli

Již v prosinci r. 1273 zasedal ve Špýru říšský sněm. Rudolf neuznal majetková ustanovení svých předchůdců, prohlašuje je za neplatná a požaduje, aby vlastnické poměry v Říši byly navráceny do podoby z r. 1245, kdy byl papežem Inocencem IV. sesazen Friedrich II., tedy aby všechna léna udělená mezi lety 1245 a 1273 byla navrácena římskému králi. Jedná se o zahájení Rudolfovy revindikační politiky. Tou dobou již běžela obvyklá, rok a den trvající lhůta započatá korunovaci, v jejímž průběhu měli všichni vlastníci říšských lén požádat nového krále o jejich znovuudělení. Lze dospět k závěru, že ani špýrský sněm prozatím neznamená ukončení interregna. Nepředstavuje totiž dostatečně radikální uplatnění královské pravomoci, přestože očividně vybočuje z řady všech úkonů a rozhodnutí během mezivládí.

Řada historiků se mylně domnívá, že výsledek zasedání ve Špýru byl namířen proti Přemyslovi a tudíž by měl být i v této práci považován za jednu z příčin bitvy na Moravském poli. Pro správný protiargument však není třeba chodit daleko od rodového sídla Habsburků, tedy Habichtsburku, Jestřábího hradu. Stačí si uvědomit, jakým směrem převážně směřovaly Rudolfovy aktivity před jeho zvolením. Centrem jeho zájmu byl jihozápad Říše, kde zvětšoval moc a vliv svého rodu. Zprvu neměl zájem na otevřeném střetu s mocným Přemyslem Otakarem II., ani přes své prosincové prohlášení Rudolf nijak zvlášť neusiloval o podřízení si jej. Jeho úsilí bylo tedy orientováno do Švábska a jeho okolí za účelem rozmnožit državy rodu, protože zde ležela řada původně štaufských panství udělených v léno Rudolfovy předchůdci.⁴⁸ Teorie o primárním zájmu nového krále získat Přemyslovy země jsou tím pádem chybné, proto ani sněm ve Špýru sám o sobě přímo nesměřuje k bitvě na Moravském poli. Tyto úvahy lze ale poopravit v tom smyslu, že se jednalo spíše o druhotné snahy, o využití momentální politické situace vzniklé z Přemyslovy silné vlády v jeho soustátí. Rakouská vrchnost se na Rudolfa I. obracela s žádostí o pomoc vůči Přemyslu Otakarovi II. Římský král ani přesto nejevil vůli se touto záležitostí zabývat. Až když tlaky nespokojených Rakušanů rostly, zvolil

---

⁴⁸ Více například GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 40-41 a další, převážně němečtí či rakouští autoři.

pomalé právní jednání nejdříve za účelem uznání své volby Přemyslem, přestože na něm doposud nelpěl.⁴⁹

Impulsem mohl být koncil v Lyonu, který začal 1. 5. 1274. Jeho hlavními tématy bylo zorganizování křížové výpravy za účelem osvobození Kristova hrobu a uznání Rudolfa římským králem. Rudolf I. přesně věděl, čím si získá přízeň papeže. Nejenže přislíbil účast na kruciátě, ale navíc se bez okolků zřekl odkazu štaufských tradic a vzdal se některých sporných měst na severu Itálie sousedících s papežským státem.⁵⁰ Řehoř X. neměl téměř žádný důvod Rudolfa neuznat, protože docílil mírovou cestou toho, oč jeho předchůdci vedli lité boje. Jediným⁵¹ důvodem byla přízeň Přemyslu Otakarovi, který byl již mnoho let oddán papežům, a proto jej nechtěl při svém rozhodnutí obejít. Proto své rozhodnutí oddálil až na 26. 9. 1254. Skrže olomouckého biskupa Bruna ze Schaumberka, Přemyslova rádce a zástupce na lyonských jednáních, papež žádal českého krále, aby uznal volbu švábského hraběte a svou přítomností zaštitil vojenské tažení do Svaté země. Sám olomoucký biskup připojil své osobní doporučení a čtvero důvodů, proč má jeho vladař přehodnotit své stanovisko. Jak vyplývá z Brunova zpětného dopisu papeži, Přemysl nabídku výpravy přijal ochotně, stanovil ihned rok uskutečnění, kterým měl být vzhledem k finanční a organizační náročnosti rok 1278. Dokonce se nezdráhal ani v otázce podřízení se králi.⁵² Papež, jehož cílem bylo legitimizovat vládu Rudolfa a nezneprátelit si Přemysla, musel být spokojen.

Rudolf I. Habsburský, *Rex Romanorum*, dokázal události obratně využít ve svůj prospěch. Podle Přemyslova příslibu papeži jej musel český král uznat právoplatným vládcem Říše. Rudolf však měl ještě několik „trumfů“, které při vhodném uplatnění mohly jeho papírově silnějšího protivníka „srazit na kolena“.

Vhod Rudolfovi přišly neustávající prosby přicházející z rakouských zemí. Začal tedy před rakouskou a štýrskou vrchností vystupovat jako člověk *rozhněvaný na Přemysla*

---

⁴⁹ Kromě nelibosti se způsobem Přemyslovy vlády byli Rakušané a Štýřané znepokojeni rovněž uhersko-kumánskými vpády v důsledku labilních vztahů Přemysla Otakara II. s Arpádovci. Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 266-267.

⁵⁰ Konkrétně to byla města a oblasti Bononie, Ravenny, Imoly, Rimini, Urbini, Anconi.

⁵¹ Nebudeme-li počítat přítomnost Alfonse Kastilského, jehož význam byl při Řehořově rozhodování zanedbatelný. Ten navíc, jak bylo zmíněno, již r. 1275 dobrovolně rezignoval na královskou hodnost, protože viděl, že nemá proti Rudolfovi Habsburskému šanci. Srov. ČORNEJ, P.: *Panovníci Svaté říše římské*. Praha: Práh, 1994, s. 33.

⁵² Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 82-86. Z biskupova dopisu Přemyslovi je zřejmé, že Bruno ze Schaumberka odhadl i další postup Rudolfa ve věci Přemyslových lén a reakcí říšské šlechty, o čemž bude ještě řeč.

Otakara II., podle jeho slov, kvůli odvolání ústupků z r. 1254 a dosazení jeho vlastních zástupců, čímž porušil dlouholeté svobody tamního panstva. Chopil se tedy nabízené příležitosti a jeho další postup byl již zcela cílený.⁵³

V tomto duchu zasedal 19. 11. 1274, pětadvacet dní po vypršení zákonné lhůty, během níž měly být vyřízeny lenní otázky, v Norimberku dvorský sněm a Přemysl Otakar II. byl vyzván, aby Rudolfovi Habsburskému složil hold. Český král však nepřijel, ačkoli účast na sněmu v tomto městě a Bamberku pro něj byla na základě Zlatě buly sicilské závazná. Za právoplatného krále Přemysl považoval Alfonse Kastilského, dále uznání Rudolfa králem by znamenalo vyslovení podpory okolnostem, za jakých byl Rudolf do nejvyššího úřadu v Říši prosazen, tudíž dost možná i zavdání příčiny k opakování tohoto koloběhu. Za Přemyslovy nepřítomnosti byl zahájen lenní proces s jeho zeměmi, konkrétně s Korutany, Kraňskem, vindickou markou, severoitalskými městy a Chebskem. Ty totiž, na rozdíl od zbylých zemí, nebyly řádným způsobem předány českému králi v léno, přestože žádný držitel říšského léna jím nemohl bez králova vědomí sám disponovat.⁵⁴

V Norimberku došlo rovněž k rozšíření a upřesnění závěrů špýrského sněmu. Na základě toho byl nad Přemyslem Otakarem II., stejně jako nad dalšími neoprávněnými držiteli říšských lén, stanoven soudcem rýnský falckrabě Ludvík, který jej měl 23. 1. 1275 ve Würzburku soudit kvůli nelegálnímu držení říšských lén. Český král byl pozván s právně dostatečným předstihem devíti dní. Zároveň bylo na květen 1275 dojednáno uspořádání dalšího sněmu, tentokrát v Augsburku, kde mělo být rozhodnuto o dalším postupu.⁵⁵ Až po norimberském říšském sněmu se dá hovořit o skutečném ukončení interregna. Panovník zde dokázal využít své pravomoci k posílení své moci.

Rudolf Habsburský nenechal nic náhodě a okamžitě začal podnikat přípravné kroky, aby pro další sněm omezil Přemyslovy možnosti na minimum a připravil jej o tolik potřebné zázemí. Jak již bylo jednou naznačeno, Rudolf použil při získávání Přemyslových zemí obdobnou expanzivní strategii, jakou kdysi český král, a spojil se s opoziční šlechtou, která jej k této alianci sama vybízela. Jedním z klíčových tahů bylo

---

⁵³ Srov. GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 42 a ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců, 2., přepracované vydání*. Praha: Panorama, 1998, s. 187-188.

⁵⁴ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 23.

⁵⁵ Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 66-67.

získání si přízně salcburského arcibiskupa Friedricha z Walchen a oprášení jeho letité nenávisti vůči Přemyslu Otakarovi, nyní jejich společnému nepříteli. Význam Salcburku byl již dostatečně zdůrazněn, proto není třeba připomínat, jaké důsledky měl jeho otevřený přechod na stranu římského krále. Přemysl reagoval tím, že počátkem r. 1275 do úřadu zemského hejtmana dosadil Milotu z Dědic, který měl udržet Štýrsko pro stávajícího vévodu. Začal násilný útlak země spojený se zajímáním rukojmí, zesíleným dozorem a silnějšími posádkami.⁵⁶ To mělo pochopitelně za následek prudký nárůst nespokojenosti. Aby Přemysl zjednal pořádek v bouřícím se Štýrsku a na Moravě, začínající projevovat obdobné tendence, zbořil *četné hrady pánů neposlušných*.⁵⁷ Přítomnost početnější armády byla také vynucena hrozícím nebezpečím uherského vpádu, protože Ladislav IV. Kumán se i přes platnou mírovou smlouvu s českým králem také přidal k Rudolfovi, který jej za pomoci skupiny kolem Joachima Pektariho a rodu Kyseckých získal na svou stranu vizí zničení české moci. Přemysl Otakar II. z těchto náhlých proměn vytušil hrozbu válečného konfliktu, proto udělal rázné personální změny na mnoha strategicky důležitých místech.⁵⁸

Přemysl Otakar II. napsal papeži stížnost na Rudolfovo počínání, který se ustanovil *žalobcem i soudcem* a svým zástupcem jmenoval falckraběte Ludvíka Přísného, *ještě většího straníka*⁵⁹ a nedostavil se do Würzburku, místa, kde mělo proběhnout soudní řízení kvůli vlastnictví jeho zemí. Řehoř X. se však ani nyní nechtěl politicky angažovat.

Rudolf Habsburský zasáhl i do rozvrácených vztahů mezi Přemyslem Otakarem II. a Filipem Sponheimským, Přemyslovým bratrancem a někdejším salcburským biskupem. Zpochybnil legitimitu Přemyslova vlastnictví dědictví po Oldřichu Korutanském, Filipa označil jako *oběť Přemyslovy zvěle* a v únoru r. 1275 mu udělil korutanské vévodství a Kraňsko v léno, avšak jeho návratu do rodné země bránil.⁶⁰

Ve stanovenou dobu začal augsburský říšský sněm. Přemysl opět nedorazil. Podle vysvětlení J. Čechury, reprezentujícího celý názorový proud, *Přemysl neuznal za vhodné*

---

⁵⁶ Srov. PFERSCHY, G.: *Funkce a struktura panství Přemysla Otakara II. ve Štýrsku*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 52.

⁵⁷ Srov. DVOŘÁK, R.: *Dějiny markrabství moravského, 1. díl*. Praha: Levné knihy KMa_2000, s. 76.

⁵⁸ O těchto změnách na klíčových postech podrobně VANIČEK, V.: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 156-158.

⁵⁹ Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 88-89.

⁶⁰ Srov. GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 42-43.

*přijmout od nového římského krále své země v léno, byť šlo v té době o akt pouze symbolický.*⁶¹ Na tuto záležitost je ale třeba se dívat velmi opatrně. Ano, předání lén bývalo formalitou, zvláště když patřily významné osobnosti Říše. Dost možná, že by tomu tak bylo i kdyby Přemysl Otakar II. o něj požádal již po Rudolfově korunovaci, protože tehdy ještě k němu choval nový zvolenec dostatečný respekt. V r. 1275 už ale situace dospěla tak daleko, že kdyby Přemysl dal své državy v šanc tím, že by je Rudolfovi poskytl, aby mu je udělil v léno, patrně by mu je už nenavrátil a když ano, tak nanejvýš Čechy a Moravu. Takovým menším mezníkem, dokdy mohly být Přemyslovi uznány všechny jeho země, je špýrský sněm. I po jeho skončení ale stále existovala celkem velká naděje. Definitivním zlomem byl sněm v Norimberku. Rudolf zde, jist si svým postavením, začal tvrdě a přímo zasahovat vůči Přemyslovi.

Proto Přemyslova nepřítomnost ve Würzburgu a v Augsburgu nemusela být pouze demonstrativním gestem. Neúčast Přemysla Otakara II. na jednání nejspíše nebyla zaviněna jeho pýchou a nadutostí, jak se s oblibou udává, ale strachem nebo ryze racionálním úsudkem. Jen tak mohl totiž uchovat alespoň teoretickou naději na uhájení celého svého území, což si český dvůr musel uvědomovat, a proto nechtěl riskovat více, než bylo nezbytně nutné. Zastáncem českých zájmů na sněmu byl pasovský biskup Werner ze Seckau. Biskupova dlouhá řeč pobouřila přítomné již tím, že byla pronesena celá latinsky a řada z nich jí proto zcela nerozuměla. Biskup situaci jistě neuklidnil ani tvrzením, že Rudolf byl v době zvolení v církevní klatbě a že jeho volba stejně zůstává kvůli opomenutí českého hlasu neplatná.⁶² Rozzlobený Rudolf nechal koncem června odsouhlasit přítomným panstvem⁶³ vyhlášení říšského achtu nad Přemyslem a jeho hlavním spojencem bavorským vévodou Jindřichem,⁶⁴ obsahující i výzvu českému králi, aby uznal Rudolfa svým vládcem a navrátil mu nezákonně držená léna. Rudolf ale neměl zájem Jindřicha trestat, spíše jej chtěl získat na svou stranu, protože jako spojenec byl pro

---

⁶¹ Srov. ČECHURA, J. a kol: *Lexikon českých panovnických dynastií*. Praha: Akropolis, 1996, s. 149.

⁶² Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 44.

⁶³ Přemyslových přívrženců bylo na jednání přítomno poměrně málo, důvody neúčasti byly individuální. Na druhé straně Rudolf pečlivě pozval všechny své stoupence, kteří tak vytvořili drtivou většinu. Prosazení téměř čehokoli, co by uškodilo Přemyslovi, nemohl být tedy problém. Mnoho z těch, kdo stáli za Rudolfem, tak činili jen z obavy, aby se jeho revindikační politika časem neobrátila proti nim. Proto uvítali Přemysla jako „obětího beránka“.

⁶⁴ Kromě mírové smlouvy z r. 1267 poutalo stále Jindřicha k Přemyslovi jejich společné nepřátelství vůči Ludvíkovi Přísnému, Jindřichovu bratrovi, zesílené po královské volbě r. 1273 a Ludvíkově podpoře Rudolfa, která dopomohla k jeho zvolení.

něj cennější. Vyslovil mj. i podporu myšlenky bavorské příslušnosti ke kurfiřtskému sboru.⁶⁵ Samotný Přemysl se v důsledku svých mocenských ambicí dostal do politické izolace. Bylo mu dáno ultimátum opět v délce jednoho roku a jednoho dne, aby vykonal všechny své povinnosti. Trestem za nesplnění bylo vyměřeno zesílení stávající klatby na aberacht, neboli konečnou říšskou klatbu.⁶⁶ Jednání nabylo nových dimenzí, když se vynořily hlasy, opírající se o Saské zrcadlo, jeden z nejdůležitějších pramenů práva Říše, které zpochybňovaly volitelské právo českého krále.⁶⁷ Většina kurfiřtů se augsburského sněmu neúčastnila, protože se báli spojování svých osob s Rudolfovou politikou a uvržením Přemysla do klatby. Z hlediska aktuálních zájmových konstelací byl Rudolfův postup typickým středověkým „politickým procesem“. Takový proces prakticky vždy končil kontumačním řízením, v němž obžalovaný nebyl zásadně připuštěn před soud. Rovněž pro něj bylo typické, že formální rozsudek ve prospěch krále sám o sobě ještě mnoho neznamenal. Konečné rozhodnutí padlo až na bitevním poli. Jak Rudolf I. Habsburský, tak Přemysl Otakar II. zřejmě situaci hodnotili právě takto.⁶⁸

Přemysl ignoroval i výhrůžku aberachtu a zintenzívnil přípravy na válku. Nemohl však nadále počítat s jednoznačnou pomocí vévody Jindřicha, protože Rudolf zprostředkoval uzavření míru mezi wittelsbachovskými bratry. V jeho podmínkách sice nestálo nic o Přemyslovi, ale tím, že Jindřich obnovil styky s Ludvíkem, chtěl nechtě přestat být Rudolfovým nepřítelem.

Nezdarem skončily i Přemyslovy snahy o spojení alespoň s bavorskými biskupy. Případná, přesněji téměř jistá, klatba pro ně představovala vysoké riziko. Jediným optimistickým aspektem pro českého krále bylo, že nesympatizovali s Rudolfem.⁶⁹

Papež Řehoř X., jakoby nezatížen vývojem ve státě, vybízel Rudolfa I. Habsburského k uskutečnění císařské jízdy do Říma. Ten s ní však, nemaje dostatek

---

⁶⁵ Srov. VANÍČEK, V: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s.159-160.

⁶⁶ Princip klatby a její stupně zkráceně, ale dostatečným způsobem vysvětluje např. VONDRUŠKA, V.: *Slavné bitvy českých panovníků*. Praha: Albatros, 2003, s. 132.

⁶⁷ V Saském zrcadle stojí, že římskoněmeckého krále smí volit jen Němci. Tento zákon byl ale namířen proti „neříšským“ státním příslušníkům, konkrétně vůči těm, kteří projevovali tendence zasahovat do dění v Říši prostřednictvím královské volby. Jeho vztahování na Přemysla je jen jeho extrémní interpretací.

⁶⁸ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 40.

⁶⁹ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců, 2., přepracované vydání*. Praha: Panorama, 1998, s. 193-194.

prostředků na tak nákladnou záležitost, nijak nespíchal. Rovněž oddaloval přípravy na slíbenou výpravu do Svaté země. Příliš nadšení nejevil ani v otázce slíbeného postoupení severoitalských měst papeži. V lednu r. 1276 následkem horečky Řehoř X. umírá.⁷⁰ Oba jeho bezprostřední nástupci, Inocenc V. (1276) i Hadrián V. (1276), byli příznivci anjouovského rodu, který neměl zájem na Rudolfově povýšení, proto mu v něm papežové bránili.⁷¹ Karel z Anjou se dokonce pokoušel vymluvit uherským příbuzným jejich spojenectví s Rudolfem. Arpádovci od něj částečně ustoupili, říšský král pro ně však stále znamenal novou perspektivu.⁷²

---

⁷⁰ Srov. MAXWELL-STUART, P. G.: *Papežové. Život a vláda od sv. Petra k Janu Pavlu II.* Praha: Svoboda, 1998, s. 117.

⁷¹ Srov. HRYCH, E. : *Velká kniha evropských panovníků.* Praha: Regia, 1998, s. 36.

⁷² Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců.* Praha: Panorama, 1986, s. 140-141.

7. Zabavení Přemyslových, na základě norimberského sněmu nelegálně držných říšských lén

Rudolf už nemohl přestat hrát hru, kterou sám vymyslel i zrežíroval a vymyslel scénář pro všechny její hlavní postavy. Musel ji dohrát až do konce. Místo antického Deus ex machina přispěl k jejímu rozuzlení mohučský arcibiskup Werner. Tentýž Werner, který 25. 12. r. 1261 nad Přemyslem Otakarem II. vyřkl slova korunovace, 24. 6. r. 1276 na Rudolfovu výzvu po formálním souhlasu ostatních kurfiřtů slovy aberachtu, konečné klatby s přímou výzvou k povstání ukončil jeho výjimečnou panovnickou dráhu. Mohučský arcibiskup doplnil aberacht ještě o církevní klatbu a na Přemysla a jeho nezákonně držaná léna uvalil interdikt.⁷³

24. 6. 1276 rovněž de facto začala bitva na Moravském poli. K otevřené vojenské konfrontaci došlo pochopitelně až r. 1278, jak je všeobecně známo. Ono bojiště mezi vesnicemi Dürnkrot a Jedenspeigen je ale nutné rozšířit. Válka měla totiž tři fáze a tři „fronty“.

Do čela výkonu aberachtu se velmi ochotně postavil sám Rudolf I. Habsburský, nechyběli ani jeho spojenci nebo jen ti, kterým se nelíbila moc Přemysla II.⁷⁴ Uherský král Ladislav IV. nereflektoval výzvy Karla z Anjou, ale podvolil se naléhání prohabsburské části svého dvora a upevnil své spojení s Rudolfem.⁷⁵

Hlavní říšská armáda, v jejímž čele kromě Rudolfa I. figurovali pochopitelně wittelsbachovský falckrabě Ludvík Příkladný a norimberský purkrabí Friedrich z Hohenzollernů, vyrazila 1. 5. 1276 z Norimberka a původně měla zamířit přes Chebsko přímo do Čech, mocenského centra Přemyslova státu, což pro Přemysla Otakara II. nebyl problém odhadnout, proto do dané oblasti soustředil početné oddíly. Rudolf se o rozložení českých vojsk dozvěděl a místo směrem na Cheb nařídil táhnout Rakouskem podél jižních hranic Čech. Přemysl se z Tiché, kde hodlal vetřelce napadnout, přesouval paralelně

⁷³ Srov. ČORNEJ, P.: *Panovníci Svaté říše římské*. Praha: Práh, 1994, s. 34.

⁷⁴ Již od r. 1273 velice aktivně vybízel Rudolfa I. Habsburského k tažení proti Přemyslu Otakarovi především salcburský arcibiskup Friedrich z Walchen, který mu sliboval podporu mnoha významných rakouských šlechticů. Na to Přemysl reagoval vypleněním řady arcibiskupských statků. Srov. WIEDL, B.: *Salcburský biskup Fridrich II. z Walchen a jeho poměr k Přemyslu Otakarovi II. a Rudolfu I. Habsburskému*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 122-124.

⁷⁵ Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 20.

po české straně. Rudolf I., nejspíše vzhledem k hornatému terénu, připravenosti Přemyslovy a malé velikosti své armády, nechtěl riskovat otevřený střet s protivníkem.

Dne 7. 7. vyzval arcibiskup mohučský pražského a olomouckého biskupa, aby přiměli Přemysla k podrobení se králi. Pokud by tak neučinil, měli vyhlásit interdikl také nad Čechami a Moravou.⁷⁶ Přímo klíčová byla zastávka říšské armády v bavorském hlavním městě Řezně 1. 9. 1276. Tam se totiž podařilo Rudolfovi po předložení „pádných argumentů“ přesvědčit doposud váhajícího vévodu a přiklonit jej na svou stranu. Oněmi argumenty byla nabídka sňatků mezi oběma rody a příslib, že si Jindřich smí ponechat území severně od Emže, jakmile je prý společně zbaví nadvlády Přemysla Otakara II. Kdyby Jindřich s návrhem nesouhlasil, Rudolf by nemohl efektivně zaútočit na Přemyslovu říši, východního souseda Bavorska. Proto mu musel učinit velmi lákavou nabídku. Podle historiků by vidině zisku Horních Rakous nemohl odolat *žádný Bavor*.⁷⁷ Největší a nejsilnější spojenec českého krále v rámci Říše a prakticky i mimo ni, vévoda Jindřich, se od něj tedy odvrátil. Na druhé straně Rudolf získal kromě bavorské vojenské podpory i, jak již bylo naznačeno, strategicky výhodného partnera, čímž změnil scénář své „hry“ takřka za pochodu. Aby dodal spád jejímu měsíce nehybnému ději, přepravil své oddíly do Rakous po Dunaji.

Na své cestě Horními Rakousy se římský král setkával především se vstřícností posádek hradů i obyvatel některých měst. Tam, kde měli převahu Češi nebo jejich stoupenci, vítězil Rudolf vojensky. Již 18. 10. stanula říšsko – rakouská armáda před Vídní, kde byl zabrzděn její bleskový postup. Vídeň totiž nejenže zachovala věrnost svému vévodovi a dobrovolně se nepoddala, ale i přes četné požáry, které město celý rok sužovaly, se statečně bránila. Díky tomu získal Přemysl výhodu, kterou však nedokázal zužitkovat.⁷⁸

Mezitím Rudolfovi čerství příbuzní,⁷⁹ tyrolsko – gorická hrabata, vtrhli do Korutan a společně s tamními povstalci vypudili představitele české moci. Po vypuknutí

---

⁷⁶ Srov. VANÍČEK, V.: *Doba Přemyslovských králů*. In: BĚLINA, P. (ed.): *Kronika českých zemí*. Praha, Fortuna Print 2003, s. 121.

⁷⁷ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 42-43.

⁷⁸ Srov. CSENDES, P.: *Přemysl Otakar II. a město Vídeň*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 59 a ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 267.

⁷⁹ Mezi tyrolsko – gorickými hrabaty a Habsburky proběhly hned dva z politicky motivovaných sňatků v podání Rudolfa Habsburského, který provdával svých šest dcer strategicky výhodným šlechticům a silným potenciálním spojencům.

vzpoury ve Štýrsku na výzvu Friedricha z Walchen, se do čela bránících českých jednotek postavil Milota z Dědic, a když bylo jasné, že zemi pro Přemysla neudrží, se proboujel na sever, kde bylo jeho služeb momentálně potřeba daleko více.⁸⁰

Nedlouho po Rudolfovi dorazilo k Dunaji ze severu i Přemyslovo vojsko. Oddíly Bruna ze Schaumberka vyjely do nedalekého Klosterneuburka, aby učinily potřebné přípravy k přepravení českých vojáků přes Dunaj. Toto klíčové město měl ale již pod svou kontrolou Ludvík Přísny.⁸¹ Obě armády tedy, každá na svém břehu řeky, vyčkávaly. Přesto se měnily jejich vyhlídky. Zatímco Rudolfovi přicházeli na pomoc, kromě Uhrů, i Rakušané a Štýřané, Vídní docházely zásoby. Navíc v Čechách vypuklo povstání proti králi, čímž byla otevřena druhá „válečná fronta“. Situace v zemi si žádala okamžitý návrat a zakročení. Kvůli problémům ve Vídní i doma byl Přemysl nucen jednat o míru. Výsledkem byl status označovaný jako kompromis. Přes všechny své předchozí snahy se Přemysl Otakar II. 21. 11. 1276 dostavit do nepřátelského tábora, kde se musel pokorit před Rudolfem,⁸² uznat jej římským králem a zřici se Rakous, Štýrska, Korutan, Kraňska vindické marky, Aquiley, Pordeone a Chebska a vlivu v severoitalských městech Verona, Treviso, Feltrea a Clividele.⁸³ Uherskému králi Ladislavovi musel navrátit dříve obsazené hrady a uherské korunovační klenoty. Přemyslovi byly předány zpět pouze dvě korouhve, symbolizující Čechy a Moravu, tradiční Přemyslovské země, a byly nad ním zrušeny všechny rozsudky.⁸⁴ Mírovou smlouvu měly stvrdit sňatky mezi Přemyslovcí a Habsburky – Přemyslova dcera se měla vdát za Rudolfova syna a Rudolfova dcera měla pojmout za manžela syna Přemysla Otakara II.⁸⁵ Věno mělo u prvního páru činit 40 tisíc stříbrných marek, za něž dostal Rudolfův syn část Přemyslova rakouského panství jižně od Dunaje, druhý pár měl taktéž dostat 40 tisíc stříbrných marek, jimž odpovídaly

---

⁸⁰ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Panorama, 1986, s. 143.

⁸¹ Srov. PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 96.

⁸² Pochopitelně existují dvě extrémní verze, jak tento akt proběhl, společná mají jen následující uvedené základní fakta.

⁸³ Srov. SCHEUCH, M.: *Historischer Atlas Österreich*. Wien: Der Standard Bibliothek, 1994, s. 40-41.

⁸⁴ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Ilustrované české dějiny IV. svazek*. Praha: Litera, 1996, s. 14.

⁸⁵ Původně nebyla stanovena jména potomků, kteří měli být zasnoubeni. Rudolf totiž neměl už moc dcer „nazbyt“, musel tedy s nimi „šetřit“ na ty nejvýhodnější sňatky. Nakonec byla českému královi Václavovi „přidělena“ Jitka.

zastavené statky severně od Dunaje. Na obě državy neměly mít provdané dcery dědický nárok, tedy se měly trvale stát součástí Rakous, resp. Čech.⁸⁶

Nutno podotknout, že tento výsledek nebyl pouhý diktát zvýhodněného říšského vladaře, nýbrž se na tom po čtyřdenním jednání shodli za českou stranu olomoucký biskup Bruno, Ota V., markrabí braniborský a za Říši to byli rýnský falckrabí Ludvík a Berthold, würtzburšský biskup, kteří byli jmenováni jakýmsi rozhodčími sporu. V danou chvíli měly na míru zájem obě strany.

Pro shrnutí: jeden z hlavních důvodů, proč Rudolf mohl zpochybnit držení lén českým králem, bylo to, že Přemysl Otakar II. neměl po právní stránce dostatečně vyřízený právní vztah svých zemí vůči Říši. Poslední udělení Rakous a Štýrska v léno r. 1262 Richardem Cornwalským neproběhlo podle říšského řádu, bylo tudíž snadno napadnutelné, jeho další země, které nabyt až po r. 1262, mu dokonce ani oficiálně přenechány či propůjčeny nebyly, protože bylo jen otázkou času, kdy dosedne na trůn panovník, jenž Přemyslovi autoritu uznávat nebude. Dosavadní praxe byla taková, že český král byl římskými králi respektován, mj. i díky tomu, že vládl mnohem většímu území než oni a jeho faktická moc přesahovala hranice jeho státu. Kromě Přemyslovy problematické držby lén se Rudolf chopil ještě jedné, už zmiňované, události, kterou byl Přemyslův příslib papeži, že uzná nového římského krále. Jeho reakcí byl Norimberský sněm, o němž bylo napsáno již dost.

Rakouští historici se převážně shodují, že Rudolf jednal na nátlak říšské šlechty a slibů jí daných v souvislosti s královskou volbou. Jako dostatečně dobré zdůvodnění jeho počáteční politiky by to stačit mohlo, v této fázi však Rudolf Habsburský sledoval již své cíle. Důkazem budiž fakt, že při dodržování stanovených podmínek jeho revindikační politiky by musel všechna získaná léna navrátit Říši, která s nimi měla dále disponovat. Místo toho je později r. 1282 sám udělil svým synům Albrechtovi a Rudolfovi.⁸⁷

---

⁸⁶ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 43.

⁸⁷ Rudolf I. tato léna pro jistotu udělil oběma svým synům, aby se vyhnul jistým komplikacím v případě smrti jednoho z nich. Dokázal totiž odhadnout, že nikdy v budoucnu pro něj nemusí nastat tak příznivá situace jako tehdy. Srov. GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 42.

8. Povstání české šlechty proti Přemyslu Otakarovi II. a přibývání konfliktů mezi Přemyslem a Rudolfem I. Habsburským

V souladu s tím, co bylo zmíněno v úvodu, vzpoura české šlechty nebude příliš podrobně rozebírána, přestože by si to její význam zasloužil. Tato kapitola se, stejně jako celá práce, nese především v duchu hledání politických a právních příčin Moravského pole.

Přemysl musel urychleně ukončit více než pět týdnů trvající patovou situaci na březích Dunaje, protože v jeho dědičném království proti němu vypuklo otevřené povstání šlechty. Na severu bylo vedeno Riesenburky, konkrétně Borešem, a na jihu mocným rodem Vítkovců a do jeho čela se postavil Záviš z Falkenštejna. Přestože se oba významné rody vzbouřily současně a možná to byl i účel, každé z nich zřejmě mělo jiné kořeny.

Boreš z Riesenburka patřil mezi přední osobnosti při potlačování vzpoury mladého Přemysla proti otci, králi Václavu I., r. 1248. Krátce po svém nástupu na český trůn jej dal Přemysl v lednu r. 1254 zajmout, zbavil jej funkcí nejvyššího komorníka a maršálka a zkonfiskoval všechny jeho hrady kromě hlavního rodového hradu Riesenburka. Boreš byl brzy propuštěn a stáhl se na Moravu, kde si zakládal nové hrady. V této době začaly jeho antipatie vůči Přemyslovi.⁸⁸

Obyčejně se udává, že Vítkovci povstali proti králi kvůli zakládání královských měst a klášterů v jejich jihočeském dominiu. Co se týče poměru k českému státu, vítkovské panství bylo natolik suverénní, že až téměř do poloviny 13. století není v jižních Čechách doložen pobyt panovníka.⁸⁹ To stvrzovalo výjimečnost a urozenost rodu. Pravdou je, že se ani jim nevyhnuły Přemyslovy fundátorské aktivity trvající od 60. let. Důležité je ale připomenout, že každé omezení Vítkovců jim bylo nahrazeno nějakým významným úřadem ve správě státu nebo adekvátním panstvím v Horních Rakousech. Proto lze usuzovat, že motiv Vítkovců mohl být složitější.⁹⁰

---

⁸⁸ O zásahu vůči Boreši z Riesenburka podrobněji VANÍČEK, V: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002, s. 54-57.

⁸⁹ Srov. HLAVÁČEK, I.: *Český panovník a jižní Čechy v době předhusitské*. Praha: 1972, s. 1-17.

⁹⁰ Podrobněji např. Vaníček, V.: *Rodová politika Vítkovců a strukturální proměny jihočeského regionu v soustátí krále Přemysla Otakara II.*, In: ČRV, s. 89.

Povstání šlechty, ať už byl jeho důvod jakýkoli, každopádně velkou měrou přispělo k Rudolfovu vítězství v první fázi války a současně zahájilo fázi druhou. Označení ukončení pětítýdenního časového úseku stráveného u Dunaje Rudolfovým vítězstvím, přestože k přímé bitvě nedošlo, není náhodné. Rudolf Habsburský totiž cestou k Vídni zaznamenával jeden úspěch za druhým, ty byly korunovány 25. 11. sepsáním „kompromisního“ míru. Ve skutečnosti Rudolf dosáhl všeho, oč usiloval, navíc získal své dceři perspektivního ženicha.

Po návratu Přemysla Otakara II. do země se situace na nějakou dobu relativně zkonsolidovala. Král však, ač o to usiloval, povstalce nemohl potrestat, protože nad nimi držel ochrannou ruku Rudolf Habsburský. Nelze sice jednoznačně potvrdit, že právě on celé povstání naplánoval, vyhlášením aberachtu mu ale každopádně zavedl oficiální příčinu.

Začátkem r. 1277 přibývalo vzájemných konfliktů mezi králi a hrozila válka, před kterou Bruno ze Schaumberka za daného rozpoložení sil Přemysla varoval, ten však v posledním období své vlády příliš nenaslouchal doporučením svého rádce. Kvůli neustálým střetům byla mírová smlouva 6. května 1277 na naléhání Rudolfa I. upřesněna. Přemysl Otakar II., který tímto mimo jiné ztratil nárok na Rakousy severně od Dunaje, se cítil takto revidovanou smlouvou ještě více dotčen.⁹¹ Již 12. 9. 1277 byla sepsána tzv. dodatková smlouva rozšiřující ujednání z r. 1276 a upravující Zlatou bulu sicilskou. Měla ukončit hromadící se neshody mezi Přemyslem a Rudolfem Habsburským a upravit vztah českého krále k Říši. Místo toho českého krále ještě více „tlačila do kouta“.⁹²

Česká šlechta nakloněná Rudolfovi pokračovala v plenění královských i církevních statků, především na jihu Čech. Aby římský král Vítkovce ochránil před pomstou Přemysla Otakara II., prohlásil je za své *služebníky*,⁹³ čímž prakticky zpochybnil suverenitu českých zemí a navíc se postavil za jejich činy. 31. 10. 1277 zaslal Přemysl Rudolfovi list, v němž odmítá ze státoprávních důvodů jeho ochranu české šlechty. Habsburk neodpovídal, proto český král reagoval tvrdou odvetou a v přímé bitvě

---

⁹¹ Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 47.

⁹² O nových podmínkách podrobněji PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939, s. 105-106.

⁹³ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Ilustrované české dějiny IV. svazek*. Praha: Litera, 1996, s. 14.

Vítkovce porazil. Vůdce povstání, Závíš z Falkenštejna, který však stihl uprchnout ze země, byl odsouzen k smrti.⁹⁴ Druhá z významných osobností odboje, Boreš z Riesenburka, byl uvězněn a odsouzen za velezradu.⁹⁵

Rudolf uvalil na Rakousy a Štýrsko obrovskou daňovou zátěž, která měla pokrýt jeho válečné výlohy a z níž měly být spláceny dluhy spjaté s volbou. Na jaře r. 1278 se chystala v těchto vévodstvích vzpoura místní vrchnosti proti Rudolfovi I. Ten se však o ní včas dověděl a krvavě ji potlačil již v zárodku.⁹⁶

---

⁹⁴ Srov. Vaníček, V.: *Rodová politika Vítkovců a strukturální proměny jihočeského regionu v soustátí krále Přemysla Otakara II.*, In: ČRV, s. 91.

⁹⁵ O Riesenburské podobě povstání a o aktivitách Boreše během Přemyslovy vlády podrobně VELÍMSKÝ, T.: *Hrabišici. Páni z Rýzmburka*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 69-86.

⁹⁶ Podrobně ROHR, Ch.: *Přemysl Otakar II.: Osnovatel cesty pro Habsburky?* In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 27-28.

9. Obstarávání spojenců pro blížící se bitvu a zahájení přesunů vojsk

Když se situace neustále vyhrcovala a bylo už jasné, že je vojenský střet neodvratný, začali oba sokové shánět co největší množství spojenců. Přemyslovy dříve druhotné snahy o unii s Polskem se nyní staly středem jeho zájmů. Začal vyzdvihovat jazykovou a kulturní podobnost a především společný slovanský původ. Známa je i listina, v níž polská knížata přímo žádá o pomoc v bitvě a kde se opírá o tyto národnostní ukazatele.⁹⁷ Odvolává se rovněž na společný boj proti *nenasytným jícům teutonským*.⁹⁸ Význam, který přikládá pomoci Poláků, dokazuje český král i svým obnoveným politickým angažováním se v jejich vnitřních poměrech, aby se opět dostal do jejich povědomí a připomněl jim své dřívější propolské činy.

Přemysl Otakar II. a jeho příznivci na uherském dvoře se snažili zlomit Ladislava IV. Kumána ohledně jeho diplomatických styků s Říší. Definitivní spojení mezi Arpádovci a Habsburky znamenal slavnostní akt, při němž Rudolf přijal Ladislava IV. za svého „syna“.⁹⁹ Přemyslovy naděje na přiklonění Uher na českou stranu se rozplynuly, což se projevilo jako velmi klíčové.

Bavorský vévoda Jindřich ještě naposledy před bitvou „obrátil kabát“ a opět se přidal k Přemyslovi, protože Rudolf neplnil své závazky a spojení s českým králem se mu zdálo pro dosažení jeho cílů nadějnější. Tím, že zamezil průchodu Rudolfovým posílám z Říše přes své území, způsobil její výrazné zpoždění.

Přemysl Otakar úspěšně obnovil i dříve velice vřelé vztahy s Wettiny, kteří vládli v Míšensku a Durynsku. Opřít se mohl i o pomoc braniborských příbuzných. Pomoc přislíbilo i několik věrných Rakušanů.

Rudolf po celou dobu svého panování neovládal severní část Říše. Přemysl však tuto alternativu pro spojení nevyužil. Nevynaložil totiž dostatek prostředků, zejména finančních, aby tamní hrabata a jiné šlechtice přesvědčil k účasti ve válce. Podařilo se mu

---

⁹⁷ Celý text listiny předkládá MÍKA, A.: *Minulost našeho státu v dokumentech*. Praha: Svoboda, 1971, s. 37-38.

⁹⁸ Srov. MACŮREK, J.: *Češi a Poláci v minulosti*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 79.

⁹⁹ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Panorama, 1986, s. 147.

naverbovat jen nevýznamné množství žoldáků zlákaných vidinou kořisti.¹⁰⁰ Byla to další chyba v přípravách, protože armády říšských pánů byly složeny z dobře vyzbrojených i vycvičených vojáků, kteří dokázali vojenské konflikty i rozhodnout.

V dobách největší slávy Přemysla Otakara II. byla jeho armáda v Uhrách nazývána „výkvětem Německa“. Byla složená především z české, dále moravské a později i rakouské a polské šlechty, tedy to nebyla obyčejná žoldnéřská armáda. Tito šlechtici – rytíři si zakládali na cti a ostatních vrcholně středověkých ctnostech, ke kterým náležela i oddanost králi. Přidáme-li k tomu i jejich šlechtický životní styl, vyjde nám, že museli mít na každé bitvě a jejím výsledku veliký zájem. V. Vaníček označuje tehdejší Přemyslovu armádu jako *seskupení společenských elit vedené českým králem*. Za nynější změněné situace už výše uvedené skutečnosti neplatily úplně. V jejích řadách ubylo opravdových feudálních šlechticů, úderných rakouských jednotek a došlo k jejich nahrazení žoldáky a lehkými polskými jezdci. Český dvůr nemohl žádat o pomoc rod z Anjou, protože k němu nebyl vázán žádnými významnými spojeneckými pouty, mimo společného nepřítele Rudolfa, který ale pro anjouovce už neznamenal hrozbu. Ve výsledném kontextu, ne zcela vydařeným sňatkem své dcery se tedy Přemysl Otakar II. sám připravil o eventuelního rozhodujícího spojence.

Na opačné straně Rudolf spoléhal na oddíly ze Švábska, Alsaska, na pomoc Friedricha Norimberského, mohučského arcibiskupa Wenera a dalších spojenců z Říše. Účastnili se i páni z Rakous a Štýrska, kteří stále doufali ve zlepšení poměrů ve svých zemích po Rudolfově vítězství¹⁰¹ a také odhodlaná šlechta z Korutan a Kraňska. Pochopitelně nechyběl uherský král Ladislav IV, zvaný Kumán se svou uhersko – kumánskou lehkou jízdou a salcburský arcibiskup Friedrich z Walchen.

Hlavní strategickou chybou Přemysla Otakara II. před vypuknutím samotné bitvy bylo prohosподаření časového náskoku, který získal včasným tajným zbrojením tím, že místo aby hned v polovině července, kdy vyrazil z Brna a přidali se k němu jeho spojenci, zaútočil na Rudolfovo neúplné vojsko obléhající Vídeň, ztrácel čas šestnáctidenním obléháním Drozdovic a Lávy nad Dyjí, v porovnání s celkovým smyslem střetnutí zanedbatelných příhraničních pevností. Až kolem 20. 8. odtáhl do Jedenspeigen, kde rozbil svůj tábor. V přibližně tutéž dobu dorazili na místo Uhři, krátce po nich i posily

---

¹⁰⁰ Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců, 2., přepracované vydání*. Praha: Panorama, 1998, s. 200-201.

¹⁰¹ Podle jiného výkladu se jednoduše báli trestu, který by jim Přemysl Otakar II. mohl udělit za předchozí zradu.

z Říše.¹⁰² Rudolf díky Přemyslově chybě zjistil velikost a složení jeho armády a převzal iniciativu. Římskoněmecký král své síly soustředil ve městě Marcheggu, které právě k takovým účelům před lety založil Přemysl Otakar II.¹⁰³, 25. 8. rozložil svůj konečný tábor na severní planině Haspelbergu, jižně od obce Dürnkrot, poté, co 23. 8. Kumáni vyhnali české předsunuté hlídky z blízkých sprašových kopců, rozhodujícího místa celého střetu.¹⁰⁴ Bitva byla stanovena na pátek 26. 8. a místem bojiště se měla stát planina mezi obcemi Dürnkrot a Jedenspeigen zvaná Moravské pole. Nedaleko odtud, poblíž Kressenbrunnu, r. 1260 Přemyslovo vojsko vybojovalo své nejslavnější vítězství.

---

¹⁰² Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 48.

¹⁰³ Srov. KUTHAN, J.: *Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II. v Rakousku a ve Štýrsku*. Praha: Academia, 1991, s. 175.

¹⁰⁴ Srov. KUSTERNIG, A.: *Bitva na Moravském poli*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 171.

10. Dürnkrut a Jedenspeigen, den sv. Rufa

Začátek bitvy, třetí a poslední z fáze bitvy na Moravském poli, se uvádí kolem 10. hodiny dopolední. Obě armády, které stály naproti sobě, čítaly tři linie. Údaje o jednotlivých počtech se zásadně rozcházejí. Velmi pravděpodobně vypadá studie A. Kusterniga. Podle něj měl Přemysl teoretickou výhodu díky svým 1 000 těžkooděným rytířům, oproti Rudolfovým 300 až 550 příslušníkům téže jednotky. Přemysl Otakar II. disponoval asi 5 000 lehkými rytíři, Habsburk asi 2 000. Předpokládá se ale, že Rudolfova armáda byla početnější, převážně díky posilám z Uher, konkrétně díky 2 000 lehkooděným rytířům a asi 5 000 kumánských lučištníků.¹⁰⁵

V první řadě armády Přemysla Otakara II. byla již tradičně tzv. „železná jízda“ složená z nejvýznamnějších českých a moravských pánů vedená zkušeným válečníkem Milotou z Dědic. Těžcí jezdci obvykle ve středověku rozhodovali bitvy, na Moravském poli ale proti nim hrály dva nepříznivé faktory – úmorné vedro, které je popisováno ve všech letopisech a kronikách, a pohyblivější lehká jízda nepřítele, která vysoké teploty snášela lépe, než páni v těžké zbroji. Ve druhé linii bojovaly všechny posily z Německa. Do jejich čela se postavil sám český král. Třetí linii tvořila lehká jízda ze Slezska a z Polska. Každý oddíl měl přibližně 2 000 členů. Toto je jasná rytířská strategie boje, kdy bitva měla být rozhodnuta již po útoku prvních dvou řad, kterým Přemysl nesmírně důvěřoval, a poslední řada měla za úkol dokončit započaté dílo. Při uplatnění středověkého feudálního stylu boje to byla nejlepší možná taktika, jak zaručeně zvítězit.

Rudolf do první linie poslal Kumány a Uherskou jízdu. Ve druhé řadě stáli Rakušané, kterých těsně před bitvou ještě více přibylo. Třetí linii tvořila štyrská, korutanská a kraňská šlechta, mezi níž stanul i Rudolf Habsburský. Tento oddíl by v případě hladkého průběhu do bojů ani neměl zasáhnout. Rudolf ale navíc prozíravě, podle tehdejších měřítek prohnane, zrádně a nečestně, vyčlenil skupinu asi 60 jezdců a k nim náležící pěšce, tedy asi 250 – 300 ozbrojenců, vedené Oldřichem z Kapellu¹⁰⁶ a

---

¹⁰⁵ Srov. KUSTERNIG, A.: *Bitva na Moravském poli*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 173.

¹⁰⁶ Uvádí se, že Rudolf měl problémy, aby našel nějakého velitele pro zálohu, protože mnozí tento rozkaz odmítli s tím, že nechťeli být spojováni s touto nerytířskou strategií. Oldřich z Kapellu sice poslechl, ale údajně se za čin tak styděl, že osobně omlouval všem pánům. Jeho odměna za dobře splněný úkol byla vysoká – 800 hřiven stříbra. Srov. ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 269-270.

vyslal je za již zmiňované sprašové kopce, kde měly čekat na smluvený signál vyslaný v případě ohrožení hlavní armády.¹⁰⁷

Útok zahájili za křiku hesel „Řím“ a „Kristus“ Kumáni, kteří svými šípy téměř eliminovali první útočnou linii Přemyslova vojska, „železnou jízdu“ provolávající válečné pokřiky „Praha“ a „Budějovice“.¹⁰⁸ Po chvilkové dezorientaci se vzchopila a donutila Kumány k ústupu a cestou prorážela i řady Uhrů vyzbrojených meči a kopími. Na obou stranách přišly na řadu druhé formace. V jejich přímém souboji jasně vítězil Přemysl, který donutil protivníka k ústupu až o kilometr. Tehdy zasáhl do boje třetí Rudolfův šik. Sám jeho velitel byl sražen z koně a rakouskými šlechtici zachráněn od jisté smrti. Když už se zdálo, že má český král vítězství nadosah, vynořily se rezervní jednotky Oldřicha z Kapellu. Využily momentu překvapení a vpadly nepříteli do boku. Došlo ke zhuštění válečné vřavy. Aby bylo možno účinně odolávat náhlému přepadení, musely se česko – moravské oddíly nepatrně stáhnout, mohly tak proti útočníkům zasáhnout účinně přímým střetem. Na tento moment byly připraveny Rudolfovy oddíly, které začaly křičet smluvený pokřik „Utíkají, utíkají!“¹⁰⁹ Poté vypukla v Přemyslově vojsku panika a celý jeho třetí pluk, aniž by do bitvy výrazně zasáhl, se dává na útěk a je nejspíše následován i dalšími oddíly. Na bojišti zbylo jen několik málo českých jednotek, které se i nadále bily. Mezi nimi byl i Přemysl Otakar II., který se ztratil kdesi mezi nepřáteli. Byl nejspíše sražen z koně a v bezvýchodné situaci se vzdával, přesto nebyl ušetřen a byl nejprve mučen, poté někým z nepřátel zabit. Často se mluví o pomstychtivých Rakušanech, motiv vraždy však mělo více účastníků boje, včetně Rudolfa, ale zaručeně podložená není žádná verze, proto nelze přímo ukázat na nějakou konkrétní osobu. Jak ale plyne z rozboru kosterních pozůstatků, smrt Přemyslovi nejspíše způsobila velmi silná sečná rána do čela, v důsledku níž se rozdělila lebka na dvě poloviny a rozpraskla se až k hornímu patru.¹¹⁰

Rudolf nechal převést tělo svého mrtvého soka do Vídně a vystavil ho u minoritů, aby předešel zrodu historek o tom, že Přemysl Otakar II. bitvu přežil a čeká na vhodnou

---

¹⁰⁷ Srov. POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 51.

¹⁰⁸ Srov. KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003, s. 47.

¹⁰⁹ Srov. KUSTERNIG, A.: *Bitva na Moravském poli*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 171.

¹¹⁰ Srov. VLČEK, E.: *Čeští Králové I. Fyzické osobnosti českých panovníků, 2. díl*. Praha: Vesmír, 1999, s. 89-90.

příležitost, aby se opět vrátil, zavedl v zemi pořádek a obnovil svou moc. Teprve poté byla mrtvola dopravena přes Znojmo do Prahy. Přemyslovo srdce zůstalo pohřbeno ve Vídni v minoritském kostele pod oknem sv. Jiří.¹¹¹

Po bitvě na Moravském poli si Rudolf na pět let ponechal Moravu a rozdělil ji na dvě provincie. Správou jižní části Moravy byl pověřen Bruno ze Schaumberka, mocenským centrem severní provincie se stala Opava, kde byla ponechána vláda Přemyslovi levobočkovi, Mikuláši Opavskému.¹¹² Po stejnou dobu panoval v Čechách Ota V. Braniborský, přizvaný na pomoc královnou-vdovou Kunhutou. Doba, která v českých zemích následovala po bitvě na Moravském poli, je nazývána *dobou zlou*. Kromě špatné vlády byla doprovázena i neúrodou, četnými hladomory a epidemiemi. Stabilizaci právních i faktických poměrů v zemi přinesl až nástup Václava II. na český královský trůn.

---

¹¹¹ Srov. CSENDES, P.: *Přemysl Otakar II. a město Vídeň*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 59.

¹¹² Srov. HAVLÍK, L. E.: *Moravské letopisy*. Brno: Jota, 1993, s. 49.

11. Krátké shrnutí

Tato práce je sama o sobě shrnutím a analýzou právních a politických příčin bitvy na Moravském poli a dá se říci i jejího výsledku, proto by nebylo příliš účelné tyto informace ještě více koncentrovat. Nelze ani říci, které příčiny byly méně či více důležité, neboť mnohdy by jedna bez existence druhé neměla žádnou relevanci, příčiny na sebe navazovaly a doplňovaly se, všechny jsou svým způsobem důležité. Stojí však za to alespoň stručně vyzdvihnout dvě z nich, ze kterých vycházely mnohé další.

Jako první takovouto příčinu lze označit změnu na postu salcburského arcibiskupa, jímž byl do r. 1270 Přemyslův příbuzný Vladislav Vratislavský, který byl nahrazen radikálním odpůrcem Přemysla Otakara II., Friedrichem z Walchen. Do té doby byl salcburským arcibiskupem vždy člověk nakloněný Přemyslovi, ať už Vladislav nebo dříve Filip Sponheimský, což umožnilo jeho přijetí v zaalpských zemích a relativní stabilizaci jeho tamní moci. Po nástupu Friedricha z Walchen se situace zcela obrátila v Přemyslův neprospěch, z čehož profitoval Rudolf I. Ani Rudolf by však z této situace nemohl nic vytěžit, kdyby rakouská a štýrská šlechta zachovala oddanost svému vévodovi. Propojenost těchto příčin je tedy zřejmá, neboť loajální arcibiskup nebo spokojená šlechta by mnohé stabilizovaly. Tím bylo poukázáno na důležitost věrnosti tamní šlechty, která byla po odvolání státoprávního uspořádání z roku 1254 značně nespokojená s Přemyslovou vládou a v případě výzev salcburského arcibiskupa a nabídky spojení Rudolfa I. se tedy jednalo o setkání „nabídky s poptávkou“. A v řetězci hledání souvislostí mezi příčinami bychom mohli pokračovat dál, tomu se však věnovala celá práce, která příčiny chronologicky seřadila a v klíčových bodech upozornila na jejich souvislost, ať už přímo či nepřímo vyjádřenou.

Další obrovský mezník představovala říšská královská volba a vše s ní spojené, včetně jejího výsledku. Po smrti Friedricha II. panovalo v Říši interregnum. Těžko říci, zda bylo zapříčiněno spíše moci chtivou šlechtou toužící po zvětšování vlastních panství a uplatňování svých mocenských ambic nebo se jednalo o snahy papežů udržet si vliv a silnou pozici. Jisté ale je, že po smrti Konráda IV. to byl uměle vyvolávaný stav. Konrád IV. byl totiž prvním ze slabých panovníků, ale o jeho neschopnosti se před jeho zvolením příliš nevědělo. Tento model krále se ale zřejmě „osvědčil“, a tak byl stále obnovován a vyhledáván. Tím, že byl po letech interregna zvolen panovník, který dokázal uplatnit své královské pravomoci a ukončit dlouhotrvající dobu faktické i právní nestability v Říši, se

výrazně změnilo říšské klima, které už tak nesvědčilo rozkvětu Přemyslova soustátí – právě naopak, znamenalo jeho konec. První předzvěstí změny poměrů byl v prosinci 1273 sněm ve Špýru, kdy Rudolf I. vznesl požadavek na navrácení vlastnických poměrů v Říši do podoby z r. 1245, jinými slovy aby všechna léna udělená mezi lety 1245 a 1273 byla navracena římskému králi. Tento krok sice, jak je v práci vysvětleno, nesměřoval konkrétně proti Přemyslu Otakarovi II., ale zcela vybočil z trendu Rudolfových předchůdců. Přestože řada autorů má odlišný názor, konec interregna představuje až rok 1274 a norimberský říšský sněm. Sněm v Norimberku a jeho výstupy znamenaly nejen konec „bezvládí“ či „mezivládí“ v Říši, ale také definitivní nasměrování k bitvě na Moravském poli.

19. 11. 1274 znamenal pro českého krále praktické zmaření jeho celoživotních snah. Jeho soustátí se ale začalo hroutit již dříve. Jeho říše byla navenek fungující, uvnitř však nestmelená. Bližší provázanost a sjednocení by vyžadovalo pevnou vládu ze strany panovníka, hlavního pojítka mezi jednotlivými zeměmi, čímž se vystavoval odporu šlechty, která se však zpočátku neodvážila otevřeně vystoupit proti králově autoritě. S formulací, že se v tomto konkrétním případě jednalo o personální unii, bych postupoval trochu opatrněji, než se jí mnozí ohánějí. Ano, je to patrně nejpřesnější označení, ale nelze přehlížet provázanost rodů obzvláště v příhraničních oblastech. Příslušníci významných rodů také vykonávali úřady ve správě různých zemí bez ohledu na jejich národnost.

Má-li být vyvozen nějaký obecný, ryze teoretický závěr, z práce je zřejmé, že všechny právní i politické příčiny bitvy na Moravském poli se nesou většinou ve znamení zpravidla nečekaných změn a schopnosti hlavních aktérů se s nimi vyrovnávat. Tyto příčiny tak mají svou objektivní i subjektivní složku. Ukázalo se, že příznivá objektivní situace může vykompenzovat některé nedostatky subjektů, na druhé straně nepříznivou objektivní situaci může jen ztěžít zvrátit i schopný subjekt.

Co se týká použité literatury, tak v seznamu zdrojů nechybí knihy či studie uznávaných českých, rakouských i německých historiků věnujících se období 13. století, namátkou připomenu například J. Žemličku, D. Třeštíka, V. Vaníčka, J. Kuthana, P. Čorneje, W. Pohla, K. Vocelku, B. Hamannovou, J. Grabmayera, G. Pferschyho či A. Kusterniga, mohl bych však zmínit téměř všechny autory, jejichž jména jsou v této práci uvedena. Použity byly i zdroje primární, vydané v knižní podobě.

12. Použité zdroje

12.1 Monografie a sborníky

- BĚLINA, P. (ed.): *Kronika českých zemí*. Praha: Fortuna Print, 2003.
- BLÁHOVÁ, M. – HLAVÁČEK, I.(eds.): *Česko-rakouské vztahy ve 13. století. Rakousko (včetně Štýrska, Korutan a Kraňska) v projektu velké říše Přemysla Otakara II*. Praha: Filosofická fakulta UK, 1998.
- ČECHURA, J. a kol: *Lexikon českých panovnických dynastií*. Praha: Akropolis, 1996.
- ČORNEJ, P.: *Panovníci Svaté říše římské*. Praha: Práh, 1994.
- DVOŘÁK, R.: *Dějiny markrabství moravského, 1. díl*. Praha: Levné knihy KMa, 2000.
- FIALA, Z.: *Přemyslovské Čechy*. Praha: Svoboda, 1975.
- HAVLÍK, L. E.: *Moravské letopisy*. Brno: Jota, 1993.
- HLAVÁČEK, I.: *Český panovník a jižní Čechy v době předhusitské*. Praha: 1972.
- HRYCH, E. : *Velká kniha evropských panovníků*. Praha: Regia, 1998.
- HRDINA, K. – TOMEK, V. – BLÁHOVÁ, M. (eds.): *Pokračovatelé Kosmovi*. Praha: Svoboda, 1974.
- KADLEC, J.: *Přehled českých církevních dějin I.*, Praha: Zvon, 1991.
- KOLEKTIV AUTORŮ: *Co daly naše země Evropě a lidstvu 1. část. Od slovanských věrozvěstů k národnímu obrození, 3. vydání*, Praha: Evropský literární klub, 1998.
- KRIEGER, K. F.: *Habsburkové ve středověku*, Praha: Argo, 2003.
- KUTHAN, J.: *Přemysl Otakar II. Král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš*. Vimperk: Tina, 1993.
- KUTHAN, J.: *Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II. v Rakousku a ve Štýrsku*. Praha: Academia, 1991.
- MACŮREK, J.: *Češi a Poláci v minulosti*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964.
- MAXWELL-STUART, P. G.: *Papežové. Život a vláda od sv. Petra k Janu Pavlu II*. Praha: Svoboda, 1998.
- MENDL, B.: *Listy královny Kunhuty králi Přemyslovi*. Praha: Akropolis, 1997.
- MÍKA, A.: *Minulost našeho státu v dokumentech*. Praha: Svoboda, 1971.
- NODL, M. – ŠMAHEL, F.(eds.): *Člověk českého středověku*. Praha: Argo, 2002.
- PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě II. Svazek*. Praha: Politika, 1939.

- POHL, W. – VOCELKA, K.: *Habsburkové. Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996.
- SCHEUCH, M.: *Historischer Atlas Österreich*. Wien: Der Standard Bibliothek, 1994.
- TŘEŠTÍK, D. a kol.: *Králové a knížata zemí Koruny české*. Vimperk: Rybka Publisher, 2001.
- VANÍČEK, V.: *Velké dějiny zemí Koruny české III. Svazek*. Praha: Paseka, 2002.
- VELÍMSKÝ, T.: *Hrabišici. Páni z Rýzmburka*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- VESELÝ, Z.: *Dějiny českého státu v dokumentech*, Praha: Victoria Publishing, 1994.
- VLČEK, E.: *Čeští Králové I. Fyzické osobnosti českých panovníků, 2. díl*. Praha: Vesmír, 1999.
- VONDRUŠKA, V.: *Slavné bitvy českých panovníků*. Praha: Albatros, 2003.
- ŽEMLIČKA, J.: *Ilustrované české dějiny IV. svazek*. Praha: Litera, 1996.
- ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.
- ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Panorama, 1986.
- ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců, 2., přepracované vydání*. Praha: Panorama, 1998.

12.2 Články ve sbornících

- CSENDES, P.: *Přemysl Otakar II. a město Vídeň*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 55-59.
- Druhé pokračování Kosmovo*, In: HRDINA, K. – TOMEK, V. – BLÁHOVÁ, M. (eds.): *Pokračovatelé Kosmovi*. s. 120-190.
- GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice krále Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 33-44.
- KUSTERNIG, A.: *Bitva na Moravském poli*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 163-189.
- PFERSCHY, G.: *Funkce a struktura panství Přemysla Otakara II. ve Štýrsku*. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 45-53.
- ROHR, Ch.: *Přemysl Otakar II.: Osnovatel cesty pro Habsburky?* In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 21-31.
- VANÍČEK, V.: *Doba Přemyslovských králů*. In: BĚLINA, P. (ed.): *Kronika českých zemí*. Praha, Fortuna Print 2003, s. 84-150.
- WIEDL, B.: *Salcburský biskup Fridrich II. z Walchen a jeho poměr k Přemyslu Otakarovi*

II. a Rudolfu I. Habsburskému. In: *Česko-rakouské vztahy ve 13. století*, s. 113-130.
ŽEMLIČKA, J.: *Panovníci z rodu Přemyslovců.* In: NODL, M. – ŠMAHEL, F.(eds.):
Člověk českého středověku, Praha: Argo, 2002, s. 20-32.

12.3 Články v periodikách

NOVOTNÝ, V.: *Přemysl Otakar II. 1268 – 1271.* In: *Český časopis historický*, ročník 20, sešit 3, Praha: Historický klub, 1914.

12.4 Internetové zdroje

Annales Bohemiae 1196-1278 na <http://www.clavmon.cz/clavis/FRRB>

(<http://www.clavmon.cz/clavis/FRRB/chronica/ANNALES%20BOHEMIAE%201196.htm>)

Poznámka

Název *Česko-rakouské vztahy ve 13. století* v citacích článků představuje sborník BLÁHOVÁ, M. – HLAVÁČEK, I.(eds.): *Česko-rakouské vztahy ve 13. století. Rakousko (včetně Štýrska, Korutan a Kraňska) v projektu velké říše Přemysla Otakara II.* Praha: Filosofická fakulta UK, 1998.

13. Anotace, klíčová slova

Anotace:

Jak již vyplývá z názvu, tato diplomová práce je zaměřena na hledání právních a politických příčin bitvy na Moravském poli, čímž se snaží vyřešit dosavadní absenci souhrnného zpracování dané problematiky. O době 13. století byla napsána již řada publikací různé kvality, žádná však nepřináší komplexní shrnutí a analýzu událostí a okolností, které vyústily ve válečný konflikt mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem I. Habsburským.

Práce se snaží se o maximálně objektivní a nezaujaté zpracování a posouzení faktů. Vychází z podrobného studia dostupných materiálů a nespokojuje se s povrchním vnímáním.

Klíčová slova:

bitva na Moravském poli, právo, politika, Přemysl Otakar II., Rudolf I. Habsburský

Annotation:

As the topic says, this diploma thesis focuses on finding the legal and political causes for the battle on the Marchfeld. There are many publications about the period of 13th century, but none of them attends to some overall introduction and analysis of the events and circumstances resulting in the battle.

The thesis tries to be as objective and impartial as possible and does not take up with any superficial perception of the facts.

Key words:

The battle on the Marchfeld, law, politics, Přemysl Otakar II., Rudolf I. Habsburský